

## CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU NCHIVI ROMA

---

- 1** <sup>1</sup>Maá nī cúu Pablo, mozo Jesucristo, chi nī ncana Yāā Dios nduhū jā cúu nī apóstol yā, nī jani yā nduhū de nī ntají yā nduhū jā nacani nī tūhun jā scácu yā nchivī.
- <sup>2</sup>De tūhun yáhá nī nquee yuhú yā jondē janahán ndasí, de yósō nūū tutū īī jā ní ntee ndá tēe nī nacani tūhun yā.
- <sup>3</sup>De tūhun yáhá cáhān sīquī Jētohō ō Jesucristo, Yāā cúu Sēhe Yāā Dios. De nī nduu yā tēe, nī ncacu yā chījin tatā rey David.
- <sup>4</sup>De nī natecū yā mähñú ndiyi nī nsāhá Espíritu Santo, de súcuan nī stéhēn Yāā Dios jā cúu yā Sēhe yā jā ndíso poder.
- <sup>5</sup>De jā jín Jesucristo nī jēhe Yāā Dios tiñu vii yáhá jā cúu ndá nī apóstol, jíca ndá nī jín tūhun Cristo, tácu coo nchivī ndācá nación jā candíja ji jā ní nsāhá yā jēhē ji, de cuetáhvī ji nūū yā.
- <sup>6</sup>De saá-ni ndá máá nú, suni nī ncana yā ndóhó nī nquīvi ndá nú ndahá Jesucristo.
- <sup>7</sup>De tēe nī carta yáhá cuēē nūū ndá nú nchivī Roma. Chi nī ncundáhvī inī Yāā Dios ndá ndóhó, de nī ncana yā ndóhó jā coo ndoo coo īī nū nūū yā. De ñúhún inī ni jā maá Tatá ó Yāā Dios jín Jētohō ō Jesucristo ná sáhá cā yā jā váha ndóhó, de sáhá yā jā coo ndeé coo siī inī nū.

### Jā cúnī Pablo quīhīn dē Roma

- <sup>8</sup>De xihna cā cáchī tūhun nī nūū ndá nú jā nácuetáhvī nī nūū Yāā Dios jā síquī nū, chi nī nsāhá Jesucristo jā váha ndá nú. Chi ní ñayiví jítē nuu tūhun cuāhān nāsa vāha cándíja nú yā.
- <sup>9</sup>De maá Yāā Dios jínī yā jā níní jícān táhvī ni jēhē ndá nú tá jícān táhvī ni. Chi ndíhvī ndasí inī ni sáhá nī tiñu yā jā nācani nī tūhun Sēhe yā.
- <sup>10</sup>De níní jícān táhvī ni nūū yā jā tú cúnī yā de jondē mitan de cuu cuēē ni cuēndēhé nī ndá nú.
- <sup>11</sup>Chi cúu inī ni jā cunī ni nūū ndá nú, de stéhēn cā ni tūhun yā nūū nū, tácu quendōo vāha cā ánō nū de cuiñi nīhin cā nū jín.
- <sup>12</sup>Súcuan cúnī ni tácu sáhá ó jā inuú coo ndeé inī ndācá ó síquī jā inuú cándíja ó yā.

**13** Hermano, cúnī ni jā ná jícūhun inī ndá nú jā quéhén vuelta nī ncuu inī ni jā cuéndēhé nī ndá nú, de jondē mitan de ncháha ca cuu. Chi cúnī ni jā scútē nuu cā ni tūhun yā māhñú ndá nú, tá cúu nūū ní nsāhá nī māhñú nchivī ndá cā nación.

**14** Chi cúu nī tēe ndíta sīquī tūhun yā, chi ndíta nī jā nacuāha nī tūhun yā nūū ndihi nchivī, cúu nchivī jínī cā sīquī ndihi jā íyó ñayiví jín jāá nduú jínī cuitī, cúu nchivī tūha jín jāá nduú tūha.

**15** Jā ñúcuán cúu jā ndíhvī inī ni jā suni nūū ndá ndóhó nchivī Roma nacani nī tūhun jā scácu yā yóhó.

### **Jā ndíso tūhun vāha yā poder**

**16** Chi nduú cúcanoō ni sīquī tūhun vāha yā, chi ñúcuán cúu poder Yāā Dios jā scácu yā ndācá nchivī cándíja, xihna cā nchivī hebreo de saá-ni ndá cā nchivī.

**17** Chi tūhun vāha yáhá stéhēn nūū ō nāsa sndáhvā Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō, jín maá-ni jā cándíja ó ní cā jā cuáhān ō. Chi súcuán cáhān tutū īī: Nchivī jā ní sndáhvā yā cuāchi ji, técu ji jā cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji, cáchī.

### **Sīquī jā íyó ndasí cuāchi nchivī**

**18** Chi jínī vāha ó jā Yāā Dios andiví, cuāha yā castigo xēēn nūū ndācá nchivī jāá nduú cándíja chi maá-ni cuāchi sáhá ji. Chi jín tiñu néhén jā sáhá ji de jāsī ji nūū tūhun ndāā.

**19** De mā cūú cāhān ji jāá nduú jícūhun inī ji sīquī nāsa Yāā cúu Yāā Dios, chi maá yā nī stéhēn nūū ji.

**20** Chi jín ndācá jā ní nsāhá yā de cúu jícūhun inī nchivī nāsa Yāā cúu maá Yāā jāá nduú jínī jín nūū ji. Chi jondē nī jēcōo ñayiví de jondē mitan de cúu jícūhun vāha inī ji jā maá yā cúu Yāā Dios de íyó poder yā ní cání. De jā ñúcuán mā cūú cuitī cāhān ji jāá nduú jínī ji jā íyó yā.

**21** Chi vísō nī jínī ji nāsa Yāā cúu yā, de nduú ní nchínúhún ji yā jā cúu yā Yāā Dios, de ni nduú ní nācuetáhví ji nūū yā. Chi sa nchivī jā jāni cāhá inī nī nduu ji, chi nī ndunēhén ji, de nī nquendōo naā ánō ji.

**22** De cāhān ndá ji jā ndíchí ji, sochi sa cúnaā ji.

**23** Chi nī sndóo ndá ji Yāā Dios jā viī ndasí cúñáhnú, jā má náā cuitī. De nī jetáhví ndá ji ndācá imagen jā sáhá maá ji, jā cáá tá cáá tēe jā jíhī, de suni jondē imagen saā jín cōo jín quitī jā jíca ndicumī.

**24** De jā ñúcuán nī nsiáā Yāā Dios ji jā ná sáhá ji ndācá tiñu téhén jín tiñu néhén jā cúnī maá ji. De sáhá ndá ji tiñu néhén jín táhán ji jā cúu maá tūhun canoō.

**25** Chi nduú ní ncándíja ji tūhun ndāā Yāā Dios, chi sa tūhun stáhví nī ncandíja ji. De íyó yínúhún ndá ji de chínúhún ji nūū ndācá jā ní nsāhá yā,

lugar jā chiñúhún ji maá Yāā jā ní nsāhá ndá ñúcuán, suu Yāā jā cánuú jā cāhān ō jā cúñáhnú yā ní cání. Amén.

<sup>26</sup>Jā ñúcuán nī nsiáā Yāā Dios ji jā ná sáhá ji ndācá tiñu néhén jā ndíyo inī ji jā cúu maá tūhun canoō. Chi jondē ñahan nī nsāma ña modo sīhí, de nī nquīvi ña jín modo nēhén.

<sup>27</sup>De saá-ni ndá tē nī nsiáā dē modo jā xítíñu jín ñahan. De jondē nī nducuéhé dē nī nsāhá dē tiñu ndiī jín táhán yí dē, de tē jín tē nī nsāhá tiñu canoō. De ndóho ndá dē castigo sīquī tiñu néhén jā sáhá dē.

<sup>28</sup>De sīquī jāá nduú ní ncúnī ndá ji cuetúhún ji Yāā Dios, jā suu cúu jā ní nsiáā yā ji jā ná cáni nēhén inī ji, de sáhá ji ndācá tiñu jāá nduú vāha.

<sup>29</sup>De cúsá maá-ni cā tiñu jāá nduú íyó ndāā cúu jā ndíhvī inī, de jícā ndiī, de sáhá tiñu néhén, de ndíyo inī, de jínī ūhvī táhán. De maá-ni jā cúcuásún inī, jáhni ndiyi, cúnduxí, stáhvī táhán, sáhūhvī táhán, sátúhún sīquī táhán.

<sup>30</sup>Cāhān tūhun nēhén sīquī táhán, jínī ūhvī nū Yāā Dios, cújéhe inī, sáhá vīxī maá, sáhá téyíí maá, jáquīn costumbre nēhén, de cúnīhin inī nū tatá nū naná.

<sup>31</sup>De nduú jícūhun cuitī inī, de nduú squíncuu tūhun jā quée yuhú, de nduú íyó mānī jín táhán, de nduú nēe cáhnú inī nū táhán, de nduú cúndáhvī inī táhán.

<sup>32</sup>De ja jínī vāha ndá ji jā ní nsāhá ndāā Yāā Dios jā nchivī sáhá súcuán cánuú jā tānū táhvī ji. De vísō súcuán jínī ji, sochi níní sáhá ji tiñu néhén ñúcuán, de suni jétahān inī ji jā sáhá táhán ji.

### Ndāā sándāā Yāā Dios sīquī cuāchi

**2** <sup>1</sup>Túsaá de ndá ndóhó jā cāhān cuāchi sīquī táhán, tú nā-ni nchivī cúu nú, de mā cūú cāhān nū jāá nduú nā cuāchi maá nú. Chi jā cāhān nū cuāchi sīquī táhán nú cúu jā nácunehen nú cuāchi maá nú. Chi ndóhó jā cāhān cuāchi, suni súcuán sáhá maá nú cuāchi.

<sup>2</sup>Chi jínī ō jā Yāā Dios, ndāā sáhá yā jā nénda yā sīquī cuāchi nchivī jā sáhá súcuán.

<sup>3</sup>De ndóhó jā cāhān cuāchi sīquī nchivī jā sáhá cuāchi, de suni saá-ni sáhá maá nú, ¿de á jáni inī nū jā cācu maá nú quīvī nenda Yāā Dios sīquī cuāchi, á nāsa?

<sup>4</sup>¿A cújéhe inī nū nū tūhun jā vāha ndasí inī Yāā Dios jín nú, jín jā íyó paciencia yā jāá nduú jéhe yachī yā castigo nū nū? ¿De á nduú jícūhun inī nū jā tūhun jā vāha ndasí inī yā, suu sáhá jā nacani inī nū sīquī cuāchi nú?

<sup>5</sup>Sochi nīhin inī nū de nduú nácani inī nū sīquī cuāchi nú. De suu cúu jā scáyā cā nū castigo sīquī maá nú maá quīvī jā sáhá Yāā Dios juicio, maá quīvī jā coo nijin jā ndāā sándāā yā sīquī cuāchi.

<sup>6</sup>Chi nachunáā yā nū tá iin iin nchivī tú nāsa tiñu nī nsāhá ji.

<sup>7</sup>De nchivī jāá nduú jéncuiñī ji jā sáhá ji tiñu váha, cuāha yā tūhun jā cutecū ji ní cání. Chi ndúcú ji quívi ji nūū nduñáhnú yíñúhún ji, nūū cutecū ji ní cání.

<sup>8</sup>Sochi quītī inī yā de cuāha yā castigo nūū nchivī jā cújéhe inī nūū yā, de cúnihīn inī nūū tūhun ndāā, chi sa nūū tūhun yácuá yōhō jétáhvī ji.

<sup>9</sup>De ndācá nchivī jā sáhá tiñu néhén, chi nīhīn ji tūndóhó xéēn de cucuéca ndasí inī ji, de xihna cā nchivī hebreo de saá-ni nchivī ndá cā nación.

<sup>10</sup>Sochi ndá nchivī jā sáhá tiñu váha, chi quívi ji nūū nduñáhnú yíñúhún ji, de coo ndeé coo siī inī ji, de xihna cā nchivī hebreo de saá-ni nchivī ndá cā nación.

<sup>11</sup>Chi Yāā Dios nduú sáhá yā cuenta nāsa-ni cáá iin iin nchivī, chi inuú-ni sáhá ndāā yā sīquī ji.

<sup>12</sup>Chi ndācá nchivī jā sáhá cuāchi, vísō nduú yíhī ji chījin ley jā ní jēhe yā nūū Moisés, de nduú níní ley ñúcuán de tñnū tāhvī ji. De ndācá nchivī jā yíhī chījin ley Moisés, de sáhá cuāchi, jín ley ñúcuán sáhá ndāā yā cuāchi ji.

<sup>13</sup>Chi nduú sndáhvā Yāā Dios cuāchi nchivī jā vāchi jā níní ji-ni jā cáhān ley yā. Chi sa nchivī jā squíncuu jā cáhān ley yā cúu jā sndáhvā yā cuāchi ji.

<sup>14</sup>Chi nchivī ndá nación jāá nduú névāha tutū ley jā ní jēhe yā nūū nchivī hebreo, de tú squíncuu maá ji ley yā, suu cúu jā névāha ji ley yā inī ánō ji, vísō nduú névāha ji maá tutū ley yā.

<sup>15</sup>De súcuán stéhēn ji jā tūhun jā ndácu ley yā chi ñúhún inī ánō ji. De ndācá jā jáni inī ji jín ánō ji, suu cúu jā stéhēn nūū ji á nī nsāhá ji cuāchi á vāha nī nsāhá ji.

<sup>16</sup>De súcuán coo maá quívi jā jín Jesucristo sáhá ndāā Yāā Dios sīquī ndācá jāá nduú íyó vāha jā ní jani yuhū inī ndācá nchivī. Súcuán cúu jā cáhān tūhun vāha yā jā nācani nī.

### **Siquī jāá nduú squíncuu nchivī hebreo ley Moisés**

<sup>17</sup>De ndá ndóhó cáhān nū jā tēe hebreo cúu nú, de yítuu táhān nú jín maá ley Moisés, de cutéyíí nú jā sīquī Yāā Dios.

<sup>18</sup>De jáni inī ndá nú jā jín nū nāsa jétahān inī yā, jín jā cuu nacāji vāha nú ní cúu ndá tiñu váha, chi nī ncutūha nú ley yā.

<sup>19</sup>De jáni inī ndá nú jā maá nú cúu tēe stéhēn ichi Yāā Dios nūū nchivī jāá nduú jín cuitī, jín jā cúu sáhá nú jā cutūu inī ánō nchivī jā jīca modo nūū neē.

<sup>20</sup>De jáni inī ndá nú jā cúu stéhēn nū nūū nchivī jāá nduú tūha tūhun yā, jín jā maá nú cúu maestro nūū nchivī jāá nduú jícūhun inī. Chi jín tutū ley yā de jín ndá nú nāsa cúu tūhun ndíchí tūhun ndāā, jáni inī ndá nú.

21 Túsaa de ndá máá nú jā stéhēn nūū nchivī, ¿de nūcu nduú stéhēn nū nūū maá nú? De ndá máá nú jā cáhān jā má sácuihná ji, ¿de nūcu sácuihná maá nú?

22 De ndá máá nú jā cáhān jā má cásiquí ndéē ji, ¿de nūcu cásiquí ndéē maá nú? De ndá máá nú jā cáhān jāá nduú jétahān cuitī inī nū ídolo, ¿de nūcu sácuihná nú ndatíñú jā íyó inī veñūhun ídolo?

23 De cútéyíí ndá nú jín ley Yāa Dios, de vísō sūcuán de sáhá nú jā cáhān nchivī sīquī yā, chi nduú squíncuu maá nú tūhun jā ndácu ley yā.

24 Chi suha yósō nūū tutū īī: Nchivī ndá cā nación, maá-ni jā cáhān nēhēn ndá ji sīquī Yāa Dios jā sīquī cuāchi ndá ndóhó nchivī hebreo.

25 De tú squíncuu ndá nú ley Moisés, de ñūcuán de níhīn tīñú ndija jā ní níhīn nū tunī circuncidar. Sochi tú nduú squíncuu nú ley yā, de vísō nī ncuu nú circuncidar, de modo jāá nduú ní ncúu nú.

26 De tēe ndācā nación, tú squíncuu dē tiñu jā ndácu ley yā, vísō nduú ní níhīn dē tunī circuncidar, túsaa de cúu tá cúu jā ní níhīn dē tunī circuncidar.

27 De ndá tēe jāá nduú ní ncúu circuncidar yiqui cúñu dē, de squíncuu dē ley yā, maá dē cāhān cuāchi sīquī nū. Chi nduú squíncuu ndá nú, vísō névāha nú tutū ley yā, de vísō nī ncuu nú circuncidar.

28 Chi nsūú jā nāsa cáá ichi chātā iin tēe sáhá jā cúu ndija dē tēe hebreo. De ni nsūú jā ní ncuu circuncidar yiqui cúñu iin tēe sáhá jā cúu dē tēe ndāa.

29 Chi sa tēe jā ñúhún tūhun ndāa inī ánō dē, suu dē cúu tēe hebreo ndija. De tēe jā jondē jín inī jín ánō dē sáhá dē tiñu ndāa, suu dē cúu jā ní ncuu circuncidar ndija, vísō nduú ní ncúu circuncidar yiqui cúñu dē tá nūū cáhān tutū ley. De ndá tēe jā íyó sūcuán, chi nsūú nchivī jétúhún ji dē, chi sa maá Yāa Dios.

**3** 1 ¿Túsaa de nāsa cúu jā quéndōo vāha cā nchivī hebreo nsūú cá ndá cā nchivī? ¿De nāsa níhīn tīñú jā sáhá ji circuncidar?

2 Vāha ndasí níhīn tīñú. Jā xíhna ñúhún cúu jā ní jēhe Yāa Dios tūhun yā nūū maá ji.

3 De vísō nduú ní ncándija sava ji, ¿de á suu sáhá jā má squíncuu cā Yāa Dios tūhun jā ní nquee yuhú yā?

4 Nduú cuitī jā sūcuán. Chi vísō tú ndihi nchivī stáhvī ji, sochi Yāa Dios chi ndāa sáhá yā. Chi suha yósō nūū tutū īī jā ní ncāhān iin tēe jín yā:

Cāhān nchivī jā íyó ndāa ní jín ndācā tūhun cáhān ní,  
de cunī ji jā sáhá ndāa ní, vísō cáhān ji sīquī ní.

Cáchī tutū.

5 De cáhān sava nchivī jā íyó vāha jā sáhá ó cuāchi, chi cuāchi ó jétíñú jā stéhēn jā íyó ndāa Yāa Dios. ¿Túsaa de á cuu cāhān ō jāá nduú vāha sáhá

yā jā jéhe yā castigo de tú súcuán jétínú cuāchi ó? (Va cáhān ni tá nūū cáhān nchivī ñayiví túsaá.)

<sup>6</sup>Nduú cuitī jā súcuán, chi íyó vāha jā jéhe yā castigo. Chi tú jāá nduú vāha sáhá Yāā Dios, ¿de nāsa cuu sáhá ndāā yā cuāchi nchivī ñayiví?

<sup>7</sup>De tú tūhun stáhvī jā cáhān nchivī jétínú jā stéhēn jā cúñáhnú ndasí Yāā Dios sīquī jā maá-ni tūhun ndāā cáhān yā, ¿túsaá de á cuu cáhān ō jāá nduú vāha jā nénda yā cuāchi sīquī ji jā stáhvī ji?

<sup>8</sup>Nduú, chi tú jā súcuán cúu, de cuu cáhān ō jā vātu-ni sáhá ó jā nēhén tácuā quee jā váha nícu. De sava nchivī chi cáhān nāvāha ji sīquī ni, cáchi ji jā súcuán stéhēn ni, sochi nduú ndāā. Nchivī núcuán chi íyó vāha jā nenda yā cuāchi sīquī ji.

### Ndiviī ō íyó cuāchi

<sup>9</sup>¿Túsaá de á vāha cā nchivī cúu ndācá ó nchivī hebreo nsūú cā ndá cā nchivī, á naá cúu? Nduú cuitī jā súcuán. Chi ja nī ncāhān ō jā vísō nchivī hebreo á nchivī ndá cā nación, ndiviī ō yíhí chījin cuāchi.

<sup>10</sup>Chi suha cáhān tutū iī:

Nduú cuitī nā nchivī ndāā íyó, ni iin ji.

<sup>11</sup>De nduú cuitī nchivī jícūhun inī íyó, de nduú ni iin ji nánducú ji Yāā Dios.

<sup>12</sup>Ndihi ji nī scuíta ji tūhun yā, de inuú-ni nī stívī ndihi ji maá ji. De nduú cuitī nchivī jā sáhá tiñu váha íyó, ni iin ji.

<sup>13</sup>Yavī sūcūn ji cúu tá cúu iin yavī ndīyi jā núne, chi cúsa maá tūhun stáhvī cáhān ji. De modo veneno cōō yíhí yuhú ji,

<sup>14</sup>chi cúsa maá tūhun nāvāha tūhun ūguā cáhān ndá ji.

<sup>15</sup>De ñamā ndasí jēhē ji jā cahnī ji ndīyi.

<sup>16</sup>De ní-ni cúu nūū jíca ji de squívi ji tūndóhó jā tñnū tāhvī nchivī.

<sup>17</sup>De nduú jíca cuitī ji jíin tūhun mānī,

<sup>18</sup>de ni nduú nácani inī ji jā cuyūhú ji jā má stívī ji nūū Yāā Dios.

Cáchī tutū.

<sup>19</sup>De jíinī ō jā ndācá tūhun jā cáhān ley janahán, chi cáhān nūū nchivī jā yíhí chījin ley, tácuā ni iin ji mā cúú cáhān ji jēhē ji. Chi nenda Yāā Dios cuāchi sīquī ji, de saá-ni sīquī nchivī ní ñayiví.

<sup>20</sup>Chi ni iin nchivī nduú cúu quendōo ndāā ji nūū yā jā ndúcú ji squíncuu ji jā ndácu ley yā. Chi ley yā jétínú maá-ni sīquī jā cunī ō jā íyó cuāchi ó.

**Jā scácu yā yóhó sīquī jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō**

**21** De mitan de ja jínī vāha ó nāsa sndáhvā Yāa Dios cuāchi ó. De nsūú ley ñúcuán sáhá jā quéndōo ndāa ō, vísō maá tutū ley jíín ndá tēe nī nacani tūhun yā, nī ncāhān ndá nāsa sndáhvā yā cuāchi nchivī.

**22** Chi ndācá nchivī jā cándíja ji jā ní jīhī Jesucristo jā chunáa yā cuāchi ji, sndáhvā Yāa Dios cuāchi ji sīquī jā súcuán cándíja ji. Chi inuú-ni cúu ndācá ndihi nchivī.

**23** Chi ndihi ó nī nsāhá cuāchi, de jā ñúcuán nduú ní ncúu cuu ó nchivī ndāa nūū Yāa Dios.

**24** De sīquī jā vāha ndasí inī Yāa Dios, jā suu cúu jā sndáhvā yā cuāchi ó súcuán-ni. Chi sīquī jā ní jīhī Cristo Jesús jēhē ō cúu jā scácu yā yóhó.

**25** Chi Yāa Dios nī jani yā Cristo tácuā sōcō yā maá yā jā chunáa yā cuāchi ó jā ní jīhī yā. De scácu yā yóhó de tú súcuán cándíja ó. De súcuán nī nsāhá Yāa Dios tácuā stéhēn yā jā Yāa ndāa cúu yā. De ichi chātā de nī iyo paciencia yā, de nduú ní nchīhi yā cuenta cuāchi nchivī.

**26** De tiempo yáhá suni stéhēn yā jā Yāa ndāa cúu yā, chi ndāa sáhá yā jā squéndōo ndāa yā nchivī jā cándíja, vísō íyó cuāchi ji, chi cándíja ji jā ní sndáhvā Jesús cuāchi ji.

**27** ¿Túsaá de á cuu cutéyíí cā ō sīquī maá ó? Mā cūú cuitī, chi mā cūú cutéyíí ó jā canī inī ō jā vāha squíncuu ó ley yā. Chi scácu yā yóhó maá-ni sīquī jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō.

**28** Túsaá de ja jínī ō jā sndáhvā Yāa Dios cuāchi ó sīquī jā súcuán cándíja ó, de nsūú sīquī jā ndúcú ó squíncuu ó jā ndácu ley.

**29** ¿De á nūū maá-ni nchivī hebreo cúu yā Yāa Dios, á naá cúu? Nduú, chi suni cúu yā Yāa jā scácu nchivī ndá cā nación.

**30** Chi iin-ni Yāa Dios íyó, de sndáhvā yā cuāchi nchivī jā cándíja jā ní nsāhá yā jēhē ji, cúu nchivī jā ní ncuu circuncidar, cúu nchivī jāá nduú.

**31** Túsaá de jā cándíja ó jā scácu yā yóhó, ¿á suu sáhá jāá nduú cā cánuú squíncuu ó ley yā, á naá cúu? Nduú cuitī, chi sa sáhá jā vāha cā cuu squíncuu ó ley yā.

**Abraham cúu iin ejemplo nūū ō**

**4** <sup>1</sup> ¿Túsaá de nāsa cāhān ō sīquī ndācá jā ní ncuu jíín tatā ō Abraham? ¿Nāsa nī ndāhvā cuāchi dē?

**2** Nsūú jā ní nsāhá maá dē cúu jā ní sndáhvā Yāa Dios cuāchi dē. Chi tú jā súcuán cúu nícu, de cuu cutéyíí dē jā vāha nī nsāhá dē. De nduú ní ncútéyíí dē, chi nsūú sīquī jā ní nsāhá maá dē cúu jā ní sndáhvā yā cuāchi dē.

**3** ¿Chi nāsa cāhān tutū īī? Cāhān jā ní ncandíja Abraham jā sáhá yā jā ní nquee yuhú yā nūū dē, de jā suu cúu jā ní sndáhvā yā cuāchi dē.

<sup>4</sup>De iin nchivī jā sātíñú, de yāhvi ji chi nsūú jā cútahvī ji cúu, chi sa jā chúnáá ó nūū ji cúu.

<sup>5</sup>Sochi jā scácu Yāā Dios nchivī, chi jā cútahvī ji cúu. Chi vísō nduú cúu squíncuu ji ndācá tiñu váha, de tú cándíja ji jā scácu yā ji nūū cuāchi ji, ñúcuán de sndáhvā yā cuāchi ji.

<sup>6</sup>De David suni nī ncāhān dē nāsa ndetū ndasí cúu nchivī jā sndáhvā Yāā Dios cuāchi ji, vísō nduú cúu sáhá ji nī iin tiñu jā quendōo ndāā ji nūū yā.

<sup>7</sup>Chi nī ncāhān dē:

Nācā ndetū ndá nchivī jā nēe cáhnú inī yā nūū tiñu néhén jā ní nsáhá ji,

de nduú nénda yā cuāchi sīquī ji.

<sup>8</sup>De nācā ndetū tēe jāā nduú cā chíhi maá Jētohō ō cuenta cuāchi dē. Cáchī tutū.

<sup>9</sup>¿De á maá-ni nchivī jā squíncuu ley circuncidar cúu jā quéndōo ndetū? ¿A suni quéndōo ndetū nchivī jāā nduú cúu circuncidar? Nduú chi suni maá ji quendōo ndetū ji. Chi ja nī ncāhān ō jā ní ncandíja Abraham jā sáhá yā jā ní nquee yuhú yā, de jā ñúcuán cúu jā ní sndáhvā yā cuāchi dē.

<sup>10</sup>De tá nī sndáhvā yā cuāchi dē, ¿á ja nī ncuu dē circuncidar, á jondē ncháha ca cuu dē? Nsūú jā ja nī ncuu dē circuncidar, chi jondē ncháha ca.

<sup>11</sup>De cuéé cā nī nīhīn dē tunī circuncidar. De suu nī ncuu iin seña, modo iin sello jā ní sndáhvā yā cuāchi dē sīquī jā súcuán nī ncandíja dē. De jā ñúcuán cúu jā ní ncāhān yā jā cúu dē tatā nūū ndācá nchivī jā cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji, de saá-ni nūū nchivī jāā nduú ní ncúu circuncidar, chi suni sndáhvā yā cuāchi maá ji.

<sup>12</sup>De suni cúu dē tatā nūū ndá nchivī jā ní ncuu circuncidar, de nsūú maá-ni jā ní ncuu circuncidar yiqui cúñu ji, chi suni nī ntiin ji ejemplo dē. Chi cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji, tá cúu nūū ní ncandíja maá dē jondē ncháha ca cuu dē circuncidar.

### **Tú candíja ó de sáhá Yāā Dios jā ní nquee yuhú yā**

<sup>13</sup>Chi nī nquee yuhú Yāā Dios nūū Abraham jíin nūū ndá tatā dē jā cuāha yā ní ñayiví cuu tāhvī ndá dē. De nsūú sīquī jā ní nducú dē squíncuu dē ley yā cúu jā ní nquee yuhú yā súcuán nūū dē, chi sa sīquī jā súcuán nī ncandíja dē, de nī sndáhvā yā cuāchi dē.

<sup>14</sup>Chi tú jā maá-ni nchivī jā nducú squíncuu ley cúu jā níhīn jā ní nquee yuhú yā, túsaá de nduú jétíñú jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō, de mā níhīn tīñú jā ní nquee yuhú yā.

<sup>15</sup>De ley yā chi sáhá jā níhīn nchivī castigo sīquī jāā nduú cúndeé ji squíncuu ji. De tú jāā nduú ley, de suni nduú nā tūhun jā stívī nchivī sīquī ley coo nícu.

<sup>16</sup>Túsaá de nī nquee yuhú yā jā sāhá yā jā váha nchivī sīquī jā cándíja jī jā súcuán sáhá yā, de jā cútahvī jī súcuán-nī cúu. De tūhun jā ní nquee yuhú yā chí íyó cutú nūū ndācá tatā Abraham, de nsūú nūū maá-nī nchivī jā ndúcú squíncuu ley janahán, chí saá-nī nūū ndācá nchivī cándíja tá cúu nūū ní ncandíja Abraham. De súcuán cúu dē tatā nūū ndācá ó jā cándíja ó.

<sup>17</sup>Súcuán nī nsāhá Yāā Dios chí nī ncandíja dē jā sāhá yā. Chí súcuán cáhān tutū īi: Nī jani nī ndóhó jā cuu nú tatā nūū cuāhā ndasí nchivī. Súcuán nī ncāhān maá Yāā jā nāstécū ndiyi de cáhān yā nāsa coo ndācá jāá ncháha ca coo.

<sup>18</sup>De nī ncandíja dē, de nī ñūhun téyíí inī dē jā ní nquee yuhú yā jā coo cuahā tatā dē, vísō nduú cā nā modo jā coo sēhe dē nícu. De jā suu cúu jā ní nduu dē tatā nūū cuāhā ndasí nchivī, tá cúu nūū ní ncāhān Yāā Dios: Súcuán nducuahā tatā nū, ncachī yā jín dē.

<sup>19</sup>De ja ñatin quenda dē ciento cuiyā, de vísō súcuán de nduú ní nquēe dē nūū tūhun cándíja dē, vísō jínī dē jā maá dē jín ñasíhí dē Sara ja ñáhnú ndasí ndúū dē jā má cúu cā coo sēhe dē.

<sup>20</sup>De nduú ní nācani síquí inī dē jā má cándíja cā dē tūhun jā ní nquee yuhú Yāā Dios jā coo sēhe dē. Chí sa nī ncandíja nihin cā dē, de nī nacuetáhvī dē nūū Yāā Dios.

<sup>21</sup>Chí nī ncucáhnú váha inī dē jā cuu squíncuu Yāā Dios ndihi jā ní nquee yuhú yā.

<sup>22</sup>De jā suu cúu jā ní sndáhvā yā cuāchi dē sīquī jā súcuán nī ncandíja dē.

<sup>23</sup>De nsūú maá-nī sīquī Abraham cúu jā yósō nūū tutū jā ní sndáhvā yā cuāchi dē jā ní ncandíja dē.

<sup>24</sup>Chí suni yósō jā síquí ndācá ó. Chí suni sndáhvā yā cuāchi maá ó jā cándíja ó jā cúu yā Yāā jā ní nastécū Jētohō ō Jesús.

<sup>25</sup>Chí nī jīhī Jesús jā chunáá yā cuāchi ó, de nī natecū yā tácuā sndáhvā Yāā Dios cuāchi ó.

#### Nāsa quéndōo nchivī jā sndáhvā yā cuāchi

**5** <sup>1</sup>Túsaá de ja nī sndáhvā Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā ní ncandíja ó jā sáhá yā jēhē ō. De jā ñúcuán nī nsāhá yā jā ní ndivī ó nūū tūhun jā mānī yā jín ó, sīquī jā ní jīhī Jētohō ō Jesucristo jēhē ō.

<sup>2</sup>Chí maá Cristo nī nsāhá jā ní nquīvi ndācá ó nūū Yāā Dios, chí nī nsāhá yā jā váha yóhó sīquī jā súcuán cándíja ó. De íní nihin ó jín tūhun jā sáhá yā jā váha yóhó. De cúsiī inī ō chí ñúhún inī ō jā quenda ó nūū viī cuñáhnú ó jín Yāā Dios.

<sup>3</sup>De nsūú maá yáhá-nī, chí suni cúsiī inī ō jā ndóho ó tūndóhó. Chí jínī ō jā maá tūndóhó sáhá jā jéndeé inī ō.

<sup>4</sup>De jā jéndeé inī ō, suu sáhá jā jíja vāha ó jā cúu ó nchivī ndāā. De jā jíja vāha ó sáhá jā ñúhún inī ō ndācá jā vāha jā coo.

<sup>5</sup>De ndācá jā ñúhún inī ō, chi nīhīn ō. Chi tūhun jā cúndáhvī inī Yāā Dios yóhó, nī nchitú inī ánō ō, nī nsáhá yā jā jíin Espíritu Santo jā ní jēhe yā nūū ō.

<sup>6</sup>Chi jondē tá ndóho ó jā má cūú cuitī scácu ó maá ó, de nī jīhī Cristo jēhē ō jā cúu ó nchivī íyó cuāchi. De nī jīhī yā maá quivī jā ní jani Yāā Dios.

<sup>7</sup>De vījín cúu jā cuū iin nchivī jā jēhē incā nchivī, vísō jēhē iin nchivī ndāā. De sanaā de íyó tá chūndeé inī iin tēe jā cuū dē jā jēhē iin tēe ndāā ndasí.

<sup>8</sup>Sochi maá Cristo chi nī jīhī yā jēhē ō juni sáhá ó maá-ni cuāchi, de súcuan nī stéhēn Yāā Dios jā cúndáhvī inī yā yóhó.

<sup>9</sup>De mitan ja nī sndáhvā Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā ní jīhī Cristo jēhē ō. Túsaá de suni jínī vāha ó jā scácu Cristo yóhó nūū castigo jā quiji maá quivī jā sáhá Yāā Dios juicio.

<sup>10</sup>Chi jondē tá nī ncuu ó enemigo Yāā Dios, de sīquī jā ní jīhī Sēhe yā jēhē ō, de nī nsáhá yā jā ní ndīvi ó nūū tūhun jā mānī yā jíin ó. De jā súcuan nī ndīvi ó nūū tūhun jā mānī yā jíin ó, de suni jínī vāha ó jā cācu ó sīquī jā tēcū Cristo de íyó yā jíin ó.

<sup>11</sup>De nsūú máá yáhá-ni, chi suni cúsiī ndasí inī ō jíin Yāā Dios sīquī jā ní nsáhá Jētoho ō Jesucristo jēhē ō, chi maá yā nī nsáhá jā ní ndīvi ó nūū tūhun jā mānī Yāā Dios jíin ó.

### **Tūhun Adán jíin tūhun Cristo**

<sup>12</sup>Túsaá de jínī ō jā ní nquīvi cuāchi inī ñayiví nī nsáhá iin-ni tēe Adán. De jā sīquī cuāchi ñúcuán de nī jēcōo cuēhē jā jíhī nchivī. De jā suu cúu jā jíhī ndihī nchivī, chi ndihī ji íyó cuāchi.

<sup>13</sup>De jondē tá ncháha ca cuāha yā ley nūū Moisés, de ja íyó cuāchi inī ñayiví. De sīquī jāá ncháha ca cuāha yā ley, de nduú ní nchíhi yā cuenta jā stívī ndá ji.

<sup>14</sup>De vísō súcuan de jondē tiempo Adán de jondē tiempo Moisés nī nchihī nchivī chijin tūhun jā jíhī ji sīquī cuāchi ji. Chi nī jīhī ji sīquī cuāchi jā ní nsáhá ndá máá ji, vísō nduú ní nsáhá ji táhán cuāchi jā ní nsáhá Adán jā ní ncunīhīn inī dē nūū iin tiñu jā ní ndacu yā. De Adán nī nsáhá dē jā ní nquīvi tūndóhó nūū nchivī, sochi Cristo nī nsáhá yā jā quéndōo vāha nchivī.

<sup>15</sup>De tūhun jā ní nsáhá Adán cuāchi, nduú quétáhán cuitī jíin tāhvī jā scácu Yāā Dios yóhó. Chi jā ní stívī iin-ni tēe ñúcuán, jā suu cúu jā jíhī ndihī ó. Sochi tūhun jā scácu Yāā Dios yóhó cúñáhnú ndasí cā, chi sīquī jā ní nsáhá mátúhún-ni tēe Jesucristo cúu jā súcuan-ni scácu yā ndihī nchivī jā cándíja.

- <sup>16</sup>De cuāchi jā ní nsāhá mátúhún-ni Adán, nduú quétáhan cuiti jín tūhun jā scācu Yāā Dios yóhó. Chi sīquī mátúhún-ni cuāchi ñúcuán cúu jā ní nquīvi nchivī chijin tūhun jā tánū tāhvī ji. De tūhun jā scācu yā nchivī, sa sáhá jā súcuán-ni sndáhvā yā cuāchi ji, vísō cuāhā ndasí cuāchi ní nsāhá ji.
- <sup>17</sup>Chi sīquī jā ní nsāhá mátúhún-ni tēe Adán cuāchi, de maá cuēhē jā jíhī nchivī, ní nīhīn poder. De sa sīquī jā ní jíhī mátúhún-ni tēe Jesucristo, de nchivī maá yā víhí cā ní nīhīn ji poder jā cutecū ji de caca ndaā ji jín yā. Chi ní sndáhvā yā cuāchi ji sīquī jā vāha ndasí inī yā.
- <sup>18</sup>Túsaá de sīquī jā ní nsāhá iin-ni tēe Adán cuāchi, de ní nquīvi ndihi nchivī chijin tūhun jā tánū tāhvī ji. Sochi sīquī jā ní nsāhá iin-ni tēe Jesucristo tiñu váha ndasí, de sndáhvā Yāā Dios cuāchi ndihi nchivī de cutecū ji ní cání.
- <sup>19</sup>Chi sīquī jāá nduú ní jétáhvī iin-ni tēe Adán, de ní nquīvi cuāhā ndasí nchivī chijin cuāchi. De suni súcuán sīquī jā ní jétáhvī iin-ni tēe Jesucristo, de sndáhvā Yāā Dios cuāchi cuāhā ndasí nchivī.
- <sup>20</sup>De ní jēhe yā ley yā tácuā cunī ō jā cuāhā cuāchi sáhá ndācá ó. De jā ní nducuahā cuāchi ó, de víhí cā ní nducuahā tūhun jā váha inī yā jā née cáhnú inī yā nūū ō.
- <sup>21</sup>Túsaá de tá cúu nūū ní nīhīn poder tūhun jā jíhī ndá nchivī sīquī cuāchi ji, suni súcuán íyó poder tūhun jā vāha inī yā jín ó. Chi sndáhvā yā cuāchi ó de cutecū ō ní cání sīquī jā ní jíhī Jētohō ō Jesucristo jēhē ō.

**Jāá nduú cā yíhí ó chijin cuāchi chi yíhí ó ndahá Cristo**

- 6** <sup>1</sup>¿Túsaá de nāsa cāhān ō? ¿A caca cā ō jín cuāchi tácuā víhí cā sáhá yā jā váha yóhó jā cune cáhnú inī yā nūū ō?
- <sup>2</sup>Mā cūú cuiti. Chi cúu modo jā ní jíhī ō jāá nduú cā yíhí ó chijin cuāchi, de mā cūú cā caca ó jín cuāchi túsaá.
- <sup>3</sup>¿A nduú jícūhun inī ndá nú jā ndācá ó jā ní jenduté ó sīquī jā ní nquīvi ó ndahá Cristo Jesús, suni ní jenduté ó sīquī jā ní nquīvi ó chijin tūhun jā ní jíhī ō jín yā?
- <sup>4</sup>Chi jā ní jenduté ó cúu modo jā ní jiquiyuhū ō jā ní jíhī ō jín yā. De mitan de cuu caca ó jín vida jeé jā ní jēhe yā nūū ō, chi modo jā suni ní natecū ō jín yā. Chi ní natecū yā ní nsāhá Tatá yā jín poder jā cúñáhnú ndasí yā.
- <sup>5</sup>Chi tú ní nduu inuú ó jín yā sīquī tūhun jā ní jíhī ō jín yā, de suni súcuán coo inuú ó jín yā sīquī tūhun jā natecū ō jín yā.
- <sup>6</sup>Chi jínī ō jā ní naā modo maá ó jā ní jica ó jín ní ichi chátā, chi ní nquīvi ó nūū tūhun jā ní jíhī ō jín Cristo yīcā cruz. De súcuán ní naā modo maá ó jā cúu ó mozo nūū cuāchi, tácuā nduú cā satínú cāhá ó nūū ndācá tiñu jā maá-ni cuāchi cúu.
- <sup>7</sup>Chi nchivī ja ní jíhī, ja ní nquee ji chijin ndācá cuāchi.

<sup>8</sup>De tú ja nī jīhī ō jín Cristo, de cándija ó jā suni súcuán natecū ō jín yā.

<sup>9</sup>Chi jínī ō jā ní natecū Cristo, de mā cúu cuitī cā yā, chi tūhun jā jīhī, nduú cā nā cuá cuu sáhá jín yā.

<sup>10</sup>Chi jā ní jīhī yā, chi iin vuelta-nī nī jīhī yā jā síquī cuāchi nchivī. De jā técu yā mitan, chi sáhá yā jā cúnī Yāā Dios.

<sup>11</sup>De saá-nī ndá ndóhó, sáhá nú cuenta jā modo jā ní jīhī nū jā ní nquee nú chijin cuāchi. De jā técu ndá nú de sáhá nú jā cúnī Yāā Dios, chi íyó inuú inī nū jín Jētohō ō Cristo Jesús.

<sup>12</sup>Túsaá de mā cuāha nú cā tūhun jā quihi nú chijin cuāchi jín yiqui cúñu nú jā cuū. Chi maá cuāchi sndíhvī inī ndá ndóhó jā sáhá nú ndācá jā nēhén jā ndíyo inī nū.

<sup>13</sup>De mā cuāha nú cā maá nú jā satíñú cāhá nú nū cuāchi jā cucuu nú jín tiñu nēhén. Chi sa cuāha nú maá nú nū Yāā Dios, de sáhá nú cuenta jā ja nī jīhī ndá nú de nī natecū nū nū yā. De cuāha ndihi nú maá nú nū yā jā sáhá nú tiñu ndā.

<sup>14</sup>Chi nduú cā nā poder cuāchi jā cundeé jín ndá nú, chi nduú cā yíhí nú chijin ley janahán, chi sa yíhí nú chijin tūhun jā vāha inī yā jín nú.

**Tūhun mozo jā stéhēn nāsa quéndōo nchivī cándija**

<sup>15</sup>¿De nāsa sáhá ó túsaá? ¿A caca cā ō jín cuāchi síquī jāá nduú cā yíhí ó chijin ley janahán, chi sa yíhí ó chijin tūhun jā vāha inī yā jín ó? Mā cúu cuitī.

<sup>16</sup>Chi jínī ndá nú jā tú cuāha nú maá nú jā cuetáhvī nú satíñú nú nū iin tē, túsaá de mozo tē núcuán cúu nú, de cánuú jā cuetáhvī ndá nú nū dē. De suni súcuán tú cuāha nú maá nú jā sáhá nú cuāchi, de cúu nú mozo nū cuāchi, de cuū nū. Sochi tú cuetáhvī ndá nú nū maá yā, de mozo yā cúu nú jā caca ndā nū.

<sup>17</sup>De ná cútahvī ō nū Yāā Dios, chi vísō nī ncuu ndá nú mozo nū cuāchi, de mitan chi jondē jín inī jín ánō nū nī jetáhvī nú nū tūhun yā jā ní nquīvi nú nū.

<sup>18</sup>De mitan de ja nī nduu libre nū jāá nduú cā cúu nú mozo nū cuāchi, de satíñú ndá nú nū tiñu ndā.

<sup>19</sup>(Nī ncāhān nī iin tūhun nāsa cúu síquī mozo inī ñayiví yáhá, chi nduú jícūhun yachī inī nū síquī tūhun yā.) Túsaá de tá cúu nū ní jēhe ndá nú maá nú jondē saá jā ní ncuu nú mozo nū ndācá tiñu téhén jín tiñu nēhén, suni súcuán cuāha nú maá nú mitan jā coo nú mozo nū tiñu ndā, tácu coo ndoo coo iī nū nū Yāā Dios.

<sup>20</sup>Chi jondē tá nī ncuu nú mozo nū cuāchi, de nduú ní ncúu nú mozo nū tiñu ndā.

<sup>21</sup>¿De nā cuá cúu jā ní nīhīn ndá nú síquī ndá cuāchi núcuán jā cúcanoō nū mitan sáhá? Nduú cuitī, chi maá-nī jā tñū tñhvī nū ní cání sáhá.

<sup>22</sup>Sochi mitan de ja nī nduu libre ndá nú jāá nduú cā cúu nú mozo nūū cuāchi, de cúu nú mozo nūū Yāā Dios. De suu sáhá jā quéndōo vāha ndá nú, chi íyó ndoo íyó īī nū nūū yā, de jondē jā sándihí de cutecū nū ní cání.

<sup>23</sup>Chi yāhvi jā níhīn nchivī sīquī cuāchi cúu jā tánū tāhvi ji. Sochi tāhvi jā jéhe Yāā Dios cúu jā cutecū ō ní cání andiví, sīquī jā ní nduu inuú inī ō jín Jētohō ō Cristo Jesús.

**Tūhun ñasíhí jín yí jā stéhēn nāsa quéndōo nchivī cándíja**

**7** <sup>1</sup>Hermano, ja jínī ndá nú nāsa cáhān ley yā, chi jínī nū jā yíhí nchivī chījin ley maá-ni jā tēcū ji ñayiví yáhá.

<sup>2</sup>De yáhá cúu tá cúu iin ñahan jā ní nquetáhán jín iin tēe, chi cáhān ley jā yíhí ña ndahá yí ña juni tēcū dē. Sochi tú ja nī jīhī yí ña, de ja nī nquee ña chījin ley jā ní nquetáhán ña jín dē.

<sup>3</sup>Túsaá de tú quetáhán ña jín incā tēe juni tēcū cā yí ña, de cásiquí ndēē ña dē. Sochi tú ja nī jīhī yí ña, de ja nī nquee ña chījin ley ñúcuán. De cuu quetáhán ña jín incā tēe, de nsūú jā cásiquí ndēē ña túsaá.

<sup>4</sup>De saá-ni ndá ndóhó, ñanī mánī, chi inuú íyó nú jín Cristo. Chi modo jā ní jīhī ndá nú jín Cristo, de nī nquee ndá nú chījin ley janahán. De mitan chi modo jā ní nquetáhán nú jín incā, cúu jā ní nquívī nú ndahá Cristo, Yāā jā ní natecū mähñú ndiyi, tácu cuu sáhá nú tiñu vāha jā cúnī Yāā Dios.

<sup>5</sup>Chi tá nī jica ndācá ó jín modo maá ó jondē saá, de ley ñúcuán nī nsāhá jā ní ndíyo inī ō ndācá jā nēhén jā cúnī yiqui cúñu ó jā sáhá ó. De suu nī nsāhá jā tánū tāhvi ō nícu.

<sup>6</sup>De mitan de ja nī nquee ó chījin ley janahán, chi modo ja nī jīhī ō jā má níhīn cā poder sīquī ō. De súcuán de íyó libre ō jā sáhá ó tiñu jā cúnī Yāā Dios. De jica ó jín modo jeé jā cúnī maá Espíritu Santo, chi nduú cā yíhí ó chījin ley jā ní ntee Moisés janahán.

**Sīquī cuāchi jā ñúhún inī ánō ō**

<sup>7</sup>¿Nāsa cáhān ō túsaá? ¿A ley ndíso cuāchi? Nduú cuitī jā súcuán. Sochi tú jāá nduú ley yā, de mā cúnī cuitī nī jā íyó cuāchi nī. Chi mā cúnī nī jā cuāchi cúu tú ndíyo inī nī ndatínú táhán nī de tú nduú ní ncáhān ley jā má ndíyo inī ō.

<sup>8</sup>De súcuán nī níhīn cuāchi modo jā cucuu jín nī. Chi sīquī jā ndácu ley tiñu jā má sáhá ó cuāchi, de nī nquijéhé jā ndíyo inī nī sáhá nī ndācá jā nēhén. De tú jāá nduú ley, de suni nduú nā tūhun stívī ó sīquī ley nícu.

<sup>9</sup>Chi nī iyo tiempo jā ní ntecū nī tá ncháha ca jícūhun inī nī jā cáhān ley. De tá nī nquijéhé jícūhun inī nī tiñu jā ndácu ley, de nī jícūhun inī nī jā íyó cuāchi nī, de nī nduu nī modo ndiyi.

<sup>10</sup>Chi nī jinī ni jā ley jā sáhá jā cutecū ánō ni nīcu, de nduú chi sa nī nsáhá jā tñnū tñhvī ni nīcu.

<sup>11</sup>Chi jín jā ndácu ley tiñu, de nī nīhīn cuāchi modo jā cucuu jín nī, de nī stáhví nduhū. Chi jín jā ndácu ley tiñu, de cuāchi nī nsáhá jā ní nquenda tñhun jā tñnū tñhvī ni.

<sup>12</sup>Túsaá de íyó ndāā maá ley, de ndācá tiñu jā ndácu chi íyó ndoo íyó ndāā vāha.

<sup>13</sup>Túsaá de ley ñúcuán jā íyó vāha, ¿á suu sáhá jā tñnū tñhvī ni, á naá cúu? Nduú cuitī. Chi sa maá cuāchi cúu jā sáhá jā tñnū tñhvī ni, de súcuán stúu cuāchi nāsa íyó maá. Chi jín tiñu vāha jā ndácu ley de nī natūu tiñu néhén jā cúu cuāchi.

<sup>14</sup>Chi jínī ō jā nūu maá Espíritu vāji ley. De nduhū chi sa névāha nī iin modo néhén maá nī jā ní squívi nduhū jā sátíñú cāhá nī nūu cuāchi.

<sup>15</sup>Chi ndācá cuāchi jā sáhá nī, chi nduú jícūhun inī ni nājēhē cúu jā sáhá nī. Chi tiñu vāha jā cúnī ni sáhá nī, nduú níhīn ni fuerza jā sáhá nī, chi sa tiñu néhén jāá nduú jétahān inī ni, sa ñúcuán sáhá nī.

<sup>16</sup>De tá sáhá nī tiñu néhén jāá nduú cúnī ni sáhá nī, de ñúcuán de nácunī ni jā íyó ndāā ley.

<sup>17</sup>Túsaá de nsūu maá nī cúu jā sáhá tiñu néhén ñúcuán, chi modo néhén jā ñúhún inī ánō ni cúu jā sáhá cuāchi.

<sup>18</sup>Chi jínī ni jā modo maá nī jā ñúhún inī ánō ni, nduú cuitī nā jā vāha íyó. Chi cúnī ni sáhá nī tiñu vāha, sochi nduú níhīn ni fuerza jā sáhá nī.

<sup>19</sup>Chi tiñu vāha jā cúnī ni sáhá nī, de nduú sáhá nī. Sochi tiñu néhén jāá nduú cúnī ni, sa ñúcuán sáhá nī.

<sup>20</sup>De tá sáhá nī tiñu jāá nduú cúnī ni sáhá nī, de nsūu maá nī cúu jā sáhá, chi modo néhén jā ñúhún inī ánō ni cúu jā sáhá.

<sup>21</sup>Túsaá de nī jinī ni jā suha cúu jín nī: Vísō cúnī ni sáhá nī tiñu vāha, sochi maá-ni modo néhén cúu jā ñúhún inī ánō ni.

<sup>22</sup>Chi cúsi inī ni jín ley Yāā Dios jondē jín inī jín ánō ni.

<sup>23</sup>Sochi nī nacunī ni jā íyó incā modo néhén maá nī jā jásī jā cúnī ni sáhá nī jā vāha. De súcuán cúu nī modo preso nūu cuāchi jā íyó jín nī.

<sup>24</sup>Nācā ndáhví cā ni túsaá. ¿Ní iin scácu nduhū nūu modo néhén maá nī jā sáhá jā tñnū tñhvī ni?

<sup>25</sup>Ná cútahví ndasí nī nūu Yāā Dios, chi maá yā cúu jā scácu nduhū nūu modo néhén nī sīquī jā ní jihī Jētohō ni Jesucristo jēhē ni. Túsaá de vísō cúnī ō jā squíncuu ó ley Yāā Dios, de jā jín fuerza maá ó chi mā cúu, chi modo néhén maá ó sáhá jā sátíñú cāhá ó nūu cuāchi.

**Siqui jā jica ó jín modo jā cúnī Espiritu Yāa Dios**

**8** <sup>1</sup>Túsaá de mā nēndá Yāa Dios cuāchi siqui nchivī jā yíhí ndahá Cristo. Chi nduú cā jica ndá ji jín modo nēhén maá ji, chi sa jica ji jín modo jā cúnī maá Espiritu Santo.

<sup>2</sup>Chi modo jā sáhá Espiritu cúu jā técu ō siqui jā yíhí ó ndahá Cristo Jesús. De ñúcuán nī nsáhá jā ní nduu libre ndācá ó nū tūhun jā ní nchihí ó chijin cuāchi jā tñū tñhvī ō nícu.

<sup>3</sup>Chi nī nsáhá Yāa Dios jā quéndōo vāha nchivī jāá nduú ní ncúu quendōo vāha jín ley Moisés, siqui jāá nduú nā fuerza ji jín modo maá ji jā squíncuu ji ley yā. Chi nī ntají yā Sēhe yā nī nquiji, de nī nduu yā modo nchivī íyó cuāchi, tácuā sōcō yā maá yā siqui cuāchi, vísō nduú nā cuāchi maá yā. De súcuán nī nenda Yāa Dios siqui cuāchi, chi nī nacuiso maá Jesús cuāchi jā ní nsáhá nchivī jín modo nēhén maá ji.

<sup>4</sup>Súcuán nī ncúu tácuā cuu squíncuu ó ndācá tiñu ndāā jā ndācu ley, chi nduú cā jica ó jín modo nēhén maá ó, chi jica ó tá cúu nū cúnī maá Espiritu Santo.

<sup>5</sup>Chi nchivī jā jica jín modo nēhén maá, chi maá-ni siqui jā cúnī maá ji ndíhvī inī ji. Sochi nchivī jā jica tá cúu nū cúnī Espiritu, chi maá-ni siqui tiñu jā cúnī Espiritu ndíhvī inī ji.

<sup>6</sup>De jā ndíhvī inī ō siqui jā cúnī maá ó chi sáhá jā tñū tñhvī ō. Sochi jā ndíhvī inī ō siqui tiñu jā cúnī maá Espiritu, sa sáhá jā cutecū ō ní cání de coo ndeé coo siī inī ō.

<sup>7</sup>Chi nchivī jā ndíhvī inī siqui modo nēhén jā cúnī maá ji, jínī ūhvī ji Yāa Dios, chi nduú cúnī ji cuetáhvī ji ley Yāa Dios, de nī mā cūú squíncuu ji.

<sup>8</sup>Jā ñúcuán, nchivī jā jica jín modo jā cúnī maá, nduú cúu sáhá ji jā cusī inī Yāa Dios jín ji.

<sup>9</sup>Sochi ndá ndóhó, chi nduú cā jica nú jín modo jā cúnī maá nú, chi jica nú tá cúu nū cúnī Espiritu, chi ndeé Espiritu Yāa Dios inī ánō nū. De nchivī jāá nduú ndeé Espiritu Cristo inī ji, chi nduú yíhí ji ndahá yā.

<sup>10</sup>De tú ndeé Cristo inī nū, de vísō iin quivī de cuū yiqui cúñu nú jā síqui cuāchi, sochi cutecū ánō nū siqui jā ní sndáhvā Yāa Dios cuāchi nú.

<sup>11</sup>De tú inī ndá nú ndeé Espiritu maá Yāa jā ní nastécū Cristo Jesús māñú ndiyi, ñúcuán de suni sáhá maá yā jā natecū yiqui cúñu nú jā cuū. De sáhá yā súcuán jā jín maá Espiritu yā jā ndeé inī nū.

<sup>12</sup>Túsaá hermano, ndeé tiñú ó jā caca ndāā ō, de nsūú jā sáhá ó modo nēhén jā cúnī maá ó.

<sup>13</sup>Chi tú caca nú jín modo nēhén maá nú, de tñū tñhvī nū. Sochi tú jín fuerza maá Espiritu snāā nū ndācá tiñu jā sáhá nú jín modo nēhén maá nú, de cutecū nū ní cání.

<sup>14</sup>Chi ndācá nchivī jā níquīn ji modo jā stéhēn Espíritu Yāā Dios, maá ji cúu sēhe Yāā Dios.

<sup>15</sup>Chi Espíritu jā ní nīhīn ndá nú, nduú ní nsáhá yā ndóhó jā cuu nú modo mozo nūū yā jā yūhú tucu nú nūū yā, chi sa nī nsáhá yā yóhó jā cúu ó sēhe yā. De jā suu cúu jā cáhān jee ó: Tatá maá sá.

<sup>16</sup>De maá Espíritu stéhēn yā inī ánō ō jā cúu ndija ó sēhe Yāā Dios.

<sup>17</sup>De tú sēhe yā cúu ó, de suni nīhīn ō maá tāhvī jā ní nquee yuhú yā, de iin cáhnú-ni coo tāhvī ō jín Cristo. Chi tú ndoho ó jín yā mitan, de suni cuñáhnú ó jín yā andiví.

<sup>18</sup>Túsaá de sáhá nī cuenta jā ndācá tündóhó jā ndóho ó mitan, lulí ndasí cúu nūū tūhun jā vii cuñáhnú ó jín yā ichi núū cā.

<sup>19</sup>Chi ndihi jā ní jēcō, ndétu ndasí jā ná sáhá Yāā Dios jā nduvāha, quivī jā tūu nijin jā cúñáhnú ndá sēhe Yāā Dios.

<sup>20</sup>Chi ndācá jā ní jēcō, nī nquīvi chíjin tūhun jāá nduú quéndōo vāha. De nsūú maá ní stívī maá, chi sa nchivī nī nsáhá cuāchi, de jā suu cúu jā ní squéndōo Yāā Dios súcuan. De maá-ni jā ndétu jā nduvāha.

<sup>21</sup>Chi iin quivī de ndācá jā ní jēcō, chi quee chíjin tūhun jā tívī jín jā téhyū. De nduu vii ndasí tá cúu nūū coo ndācá sēhe Yāā Dios, chi cācu nūū tūhun jāá nduú quéndōo vāha.

<sup>22</sup>Chi jínī ō jā ndācá jā ní jēcō, chi jondē mitan de inuú-ni ndóho de modo jā tána inī jā ná ndúvāha ndihi.

<sup>23</sup>De nsūú maá-ni ndācá jā ní jēcō cúu jā ndóho, chi suni jondē maá ó ndóho, vísō ja névāha ó Espíritu Santo jā cúu seña jā iin quivī de nīhīn ō ndihi tāhvī ō. Chi ndóho ndasí ó tündóhó, de ndétu ó quivī jā naquehen yā yóhó jā cúu ó sēhe yā, de scācu yā yiqui cúñu ó tácu nduú cā ndoho ó jín.

<sup>24</sup>Chi nī scācu yā yóhó sīquī jā súcuan ñúhún inī ō. Sochi tú ja nī nsáhá yā maá jā ñúhún inī ō, ñúcuán de nduú cā ñúhún inī ō jā sáhá yā. Chi nduú cā ndétu ó de tú ja nī ncuu súcuan.

<sup>25</sup>Sochi tú ncháha ca cunī ō jā sáhá yā jā ñúhún inī ō, túsaá de jín paciencia ndétu ó jā sáhá yā.

<sup>26</sup>De saá-ni maá Espíritu Santo, suni chindeé chítuu yā yóhó jāá nduú nā fuerza inī ō. Chi nduú jínī ō cācān táhvī ō tá cúu nūū cánuú. Sochi maá Espíritu cáhān ndāhvī yā jín Yāā Dios jēhē ō sīquī ndācá jā jēca ndasí inī ō de nduú nīhīn ō tūhun nāsa cācān táhvī ō.

<sup>27</sup>De maá Yāā Dios jā jító túnī ánō ō, chi jínī yā ndācá jā cúnī maá Espíritu jā cáhān yā jēhē ō. Chi ndá nchivī jā yíhí ndahá Yāā Dios, cáhān ndāhvī Espíritu jēhē ji tá cúu nūū cúnī Yāā Dios.

**Vāha-ni cúndeé ó sīquī ndihi jānēhén**

**28**De jínī ō jā ndācá-ni jā quíji nūū nchivī jā mānī jín Yāā Dios, jā váha á jā úhvī, chi quéndōo vāha cā ji nūū yā, sáhá yā jín ndācá núcuán. Chi cúu ndá ji nchivī jā ní ncana yā ji nī nquīvi ji ndahá yā sīquī jā súcuán nī ncundaā inī yā jondē janahán.

**29**Chi jondē ncháha ca coo ji de ja jínī yā ji, de ja nī jani yā ji jā nduu ndoo nduu ndāā ji jā ndacu ji maá Sēhe yā, tácu cuu Sēhe yā ñanī ñáhnú nūū cuāhā nchivī jā cúu ndá ji ñanī cándíja.

**30**De jā ní jani yā ji, de suni nī ncana yā ji. De jā ní ncana yā ji, de suni nī sndáhvā yā cuāchi ji. De jā ní sndáhvā yā cuāchi ji, de suni nī nsáhá yā jā cúñáhnú ji.

**31**¿De nāsa cā cāhān ō sīquī tūhun ñáhnú yáhá túsaá? Chi tú íyó Yāā Dios jín ó, ¿de ní iin cā cuu cundeé sīquī ō? Nduú ni iin.

**32**Chi maá yā nduú ní scácu yā Sēhe yā, chi sa nī jēhe yā Sēhe yā nī jīhī yā jā jēhē ndihi ó. De tú súcuán nī jēhe yā Sēhe yā, de nā oncā cúu jā má cuáha yā ndācá cā jā jínī núhún ó túsaá.

**33**¿De ní iin cuu cāhān cuāchi sīquī nchivī jā ní nacāji Yāā Dios? Nduú ni iin. Chi maá yā nī sndáhvā yā cuāchi ji.

**34**¿De ní iin cuu nenda cuāchi sīquī ō túsaá? Nduú ni iin. Chi maá Cristo cúu Yāā jā ní jīhī jēhē ō, de suni nī natecū yā. De mitan de ndēē yā lado cuáhá Yāā Dios nūū cúñáhnú yā, de cāhān ndāhvī yā jēhē ō jín Yāā Dios.

**35**¿De ní iin cuu tavā yóhó nūū tūhun jā cúndáhvī inī Cristo yóhó? ¿A tūndóhó, á ndācá jā sáhá vījín, á jā jínī úhvī nchivī yóhó, á tāmā, á jā cúmanī sahma ó, á tūhun yúhú, á jā cahnī ji yóhó, á naá cúu? Ni iin ndācá jā yáhá.

**36**Chi súcuán yósō nūū tutū īī jā cāhān nchivī cándíja jín Yāā Dios:

Jā sīquī maá ní de ndācá-ni hora cúnī ndá ji cahnī ji ndá sāán.

De sáhá ji jín sá tá cúu nūū sáhá ji tīcāchí, quiti jā cuū.

Cáchī tutū.

**37**De nduú chi vísō ndóho ó ndācá yáhá, de vāha-ni cúndeé ó sīquī ndihi-ni, sáhá maá Yāā jā ní ncundáhvī inī yóhó.

**38**Jā núcuán nī ncucáhnú inī ni jāā nduú ni iin cuu tavā yóhó nūū tūhun cúndáhvī inī Yāā Dios yóhó. Ni tú cuū ō á cutecū ō, ni ndācá ángel andiví, ni ndācá jā nēhén jā cúñáhnú jā íyó poder, ni jā íyó mitan, ni jā coo,

**39**ni jā íyó nūū sūcún, ni jā íyó nūū cúnú, ni ndācá cā jā ní jēcōo, mā cúū cuiti tavā yóhó nūū Yāā Dios jā jín Jētohō ō Cristo Jesús nī ncundáhvī inī yā yóhó.

**Sīquī nāsa nī nacāji yā tatā Israel**

**9**<sup>1</sup>De cāhān ndāā ni chi cúu nī tēe cándíja Cristo, de nduú stáhvī nī, de nijín cúu inī ánō ni jā cāhān ndāā ni sáhá Espíritu Santo.

<sup>2</sup>Cúcuécá ndasí inī ni, de níní táhúhvī inī ánō ni

<sup>3</sup>Jā síquī ndācá táhán nī nchivī nación hebreo, chi iin-ni tatā ndá nī. Chi jā síquī maá ji de jondē cúu inī ni jā tú ná cúu de cujiyo nī nūū Cristo jā tñū táhvī ni, tácuá súcuán de cuu cācu ánō maá ji nícu.

<sup>4</sup>Chi cúu ndá ji tatā nchivī Israel, de jondē janahán nī nsāhá Yāā Dios jā cúu ji sēhe yā, de māhñú vīcō jā jéndūtē nī ndeē yā jíín ji saá. De jíín maá ji nī nsāhá yā ndācá contrato, de nī jēhe yā ley yā nūū Moisés jā cuu maá ji, de nī stēhēn yā nāsa chiñúhún ji yā inī templo, de nūū maá ji nī nquee yuhú yā cuāhā tūhun.

<sup>5</sup>De ndá máá ji cúu tatā ndācá tatā ndá sá jā ní ncuñáhnú, de suni chíjin tatā maá ji nī ncacu Cristo jā ní nduu yā tēe. De maá yā cúu Yāā Dios jā tíin ndihi-ni, de ní cání ná cāhān nchivī jā cúñáhnú yā. Amén.

<sup>6</sup>De nsūú jāá nduú ní nquēe ndāā ndācá tūhun jā ní nquee yuhú Yāā Dios nūū nchivī Israel. Chi nī nquee ndāā nūū vísō sava ji-ni, chi nsūú ndihi tatā Israel cúu jā cándíja.

<sup>7</sup>Chi nsūú ndihi tatā Abraham cúu ndija sēhe dē. Chi nī ncāhān Yāā Dios jíín dē: Nūū maá-ni sēhe nú Isaac cúu jā coo tatā nū tá cúu nūū ní nquee yuhú nī jā cuāha nī nūū nū.

<sup>8</sup>De tūhun yáhá cāhān jā ni iin nchivī nduú cúu ji sēhe Yāā Dios síquī jā ní ncacu ji chíjin iin tatā jā jáni inī ji jā váha cā cúu. Chi sa maá-ni tatā jā ní nquee yuhú yā cúu ndija tatā jā chíhi yā cuenta.

<sup>9</sup>Chi yáhá cúu tūhun jā ní nquee yuhú yā nūū Abraham: Maá tiempo jā ní jani nī de quiji nī, de cacu iin sēhe yíí ñasíhí nú Sara, ncachī yā.

<sup>10</sup>De nsūú yáhá-ni, chi saá-ni Rebeca nī ncacu ūū sēhe yíí ña, de iin-ni tatā ndúū ji, jā ní ncuu tatā ndá sá Isaac.

<sup>11-13</sup>De jondē ncháha ca cacu ndúū ji, de ncháha ca sāhá ji jā váha á jā úhvī, de ja nī ncāhān yā jíín Rebeca: Sūchí jā cacu jā xíhna ñúhún satíñú ji nūū sūchí úū, ncachī yā. Chi suni súcuán cāhān tutū īī: Nī iyo mānī ni jíín Jacob, de Esaú chi nduú, ncachī Yāā Dios. De súcuán jíín ō jā maá Yāā Dios cuu nacāji yā nchivī tú nāsa nī ncundaā inī maá yā, de nsūú síquī tiñu jā sáhá ji, chi sa síquī nāsa cúnī maá yā nacāji yā ji.

<sup>14</sup>¿Nāsa cāhān ō túsaá? ¿A jāá nduú íyó ndāā Yāā Dios jā sáhá yā súcuán? Nduú cuitī.

<sup>15</sup>Chi jondē janahán nī ncāhān yā jíín Moisés: Ní-ni cúu jā cúnī ni cundáhvī inī ni, de cundáhvī inī ni ji. De ní-ni cúu jā cúnī ni sāhá nī jā váha, de sāhá nī, ncachī yā.

<sup>16</sup>Túsaá de nsūú síquī jā cúnī maá nchivī, ni nsūú jā ndúcú ndéé maá ji cúu, chi síquī nāsa cúnī maá yā cundáhvī inī yā ji.

<sup>17</sup>Chi suni súcuán yósō nūū tutū īī jā ní ncāhān yā jín rey nación Egipto: Nī jani nī ndóhó jā cúu nú rey, tácuā jín ndóhó de stéhēn ni poder nī, de tácuā cūte nuu sívī nī ní ñayiví, ncachī yā.

<sup>18</sup>Túsaá de tú ní iin cúnī yā cundáhvī inī yā, de cundáhvī inī yā. De tú ní iin cúnī yā jā cunihin inī, de sáhā yā jā cunihin inī.

<sup>19</sup>De sanaā de cāhān iin nú jín nī: Tú súcuán cúu ¿de nūcu cāhān yā cuāchi sīquī ō? Chi mā cūú casī ō nāsa cúnī maá yā sáhā yā. Cachī nū.

<sup>20</sup>De sa cāhān ni jín nú: Ndóhó, ¿nī iin cúu nú jā jani inī nū jā nascócóo nú nūū Yāa Dios? ¿A cuu cāhān quisi ñuhun jín tēe jā ní nsāhá: ¿Nūcu nī nsāhá nú nduhū súcuán? cachī.

<sup>21</sup>Chi tēe jā sáhā quisi, cuu sáhā dē nāsa cúnī maá dē, chi iin-ni ñuhun cuu sáhā dē iin quisi fino de incā quisi corriente.

<sup>22</sup>¿De á nduú jétáhvī nú jā suni súcuán sáhā Yāa Dios jín nchivī? Chi cúnī yā stéhēn yā nāsa sáhā yā juicio sīquī nchivī tácuā cunī ji poder yā. De vísō súcuán de nī iyo paciencia yā jāá nduú ní nénda ñamā yā sīquī nchivī jā tñū tāhvī.

<sup>23</sup>De suni cúnī yā stéhēn yā nāsa viī ndasí cūñáhnú yā sīquī tiñu sáhā yā jín yóhó nchivī jā cundáhvī inī yā. Chi jondē janahán ja nī nsāhá tūha yā yóhó jā viī cuñáhnú ó jín yā.

<sup>24</sup>Chi nī ncana yā yóhó jā candija ó, de sava ó cúu nchivī hebreo de sava ó cúu nchivī ndá cā nación.

<sup>25</sup>Chi suni suha nī ncāhān yā nūū tutū Oseas:

Nchivī jāá nduú ní ncúu nchivī maá nī, mitan de cāhān ni jā cúu ji nchivī maá nī.

De nchivī jāá nduú ní iyo mānī ni jín, mitan de cāhān ni jā cúu ji nchivī jā mānī ni jín.

<sup>26</sup>De maá lugar nūū ní ncāhān ni jāá nsūú nchivī ni cúu ji, suu ñúcuán cāhān nchivī jā cúu ji sēhe Yāa Dios, Yāa tēcū ní cání.

Ncachī yā.

<sup>27</sup>Sochi Isaías chi suha nī ncāhān dē tūhun nchivī Israel: Vísō nī ncāyā ndá tatā Israel tá cúu ñūtín mar, sochi jacū ji-ni scácu yā.

<sup>28</sup>Chi Jētohō ō Yāa Dios, ñamā sínu yā tiñu jā sáhā ndāā yā sīquī cuāchi nchivī ñayiví. Cáchi tutū.

<sup>29</sup>Chi cúu tá cúu jā ní ncāhān tucu Isaías:

Maá Yāa jā cúu Jētohō nūū ndācā ángel andiví, tú nduú ní scácu yā jacū tatā ō nīcu,

de ja cúu ó tá cúu nchivī ñuū Sodoma jín ñuū Gomorra, jā ní naā ndihi.

Cáchi tutū.

**Jāá nduú jétáhvī nchivī hebreo tūhun jā scácu yā ji**

**30** ¿Nāsa cāhān ō túsaá? Suu jā nchivī ndá cā nación, vísō nduú ní ndúcú ji quendōo ndāā ji nūū Yāā Dios, de nī sndáhvā yā cuāchi ji. Chi sīquī jā ní ncandíja ji jā ní jīhī Cristo jēhē ji cúu jā ní sndáhvā yā cuāchi ji.

**31** De sa nchivī Israel, vísō ndúcú ndá ji jā quendōo ndāā ji nūū Yāā Dios jā sáhá ley yā, sochi nduú cúndeé ji quendōo ndāā ji.

**32** ¿De nājēhē? Sīquī jāá nduú ndúcú ji jā sndáhvā yā cuāchi ji jā candíja ji jā ní jīhī Cristo jēhē ji, chi sa jáni inī ndá ji jā squíncuu ji maá ley de quendōo ndāā ji. De jā stívī ji súcuan cúu tá cúu jā ndícó cáva ji sīquī maá yūū jā scáchihi jēhē, de suu cúu Cristo.

**33** Chi súcuan cāhān nūū tutū īi:

Jondē nūū ni Sión canī nī maá Yāā jā cúu modo yūū jā scáchihi ji jēhē ji.

De cúu yā tá cúu toto jā ndícó cáva ji sáhá.

Sochi nchivī jā cándíja Yāā nūcuán, chi squíncuu yā jā nūhún inī ji.

Ncachī Yāā Dios.

**10** <sup>1</sup>Hermano, cúu ndasí inī ni de jícān táhvī ni nūū Yāā Dios jēhē nchivī nación ni Israel, jā ná scácu yā ndá ji.

<sup>2</sup>Chi cāhān ni jā vāha sáhá ndá ji chi ndíhvī inī ji chíñúhún ji Yāā Dios. De vísō súcuan de chíñúhún cāhá ndá ji.

<sup>3</sup>Chi nduú jícūhun inī ji nāsa sndáhvā Yāā Dios cuāchi ji, de ndúcú ji quendōo ndāā ji maá-ni jā squíncuu ji ley. De nduú jétáhvī ji maá modo jā sndáhvā Yāā Dios cuāchi ji.

<sup>4</sup>Chi sīquī jā ní nsáhá Cristo de cuu quee nchivī chījin ley Moisés. De sndáhvā Yāā Dios cuāchi ndācá nchivī jā cándíja jā sáhá Cristo jēhē ji.

<sup>5</sup>Chi súcuan nī ntee Moisés tūhun nchivī jā ndúcú quendōo ndāā jín ley: Tú iin nchivī cuu squíncuu ji ndācá tiñu ndácu ley, de cutecū ji nícu, cáchi.

<sup>6</sup>Sochi tūhun jā sndáhvā Yāā Dios cuāchi nchivī sīquī jā cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji, chi sa cāhān: Mā cāní inī nū jā jínī nūhún caa nú andiví jā quísnúu nú Cristo jā sndáhvā yā cuāchi nú.

<sup>7</sup>De ni mā cāní inī nū jā jínī nūhún cuun nú jondē nūū cūnú jā quísndáa nú Cristo mähñú ndīyi, modo jāá nduú ní nátecū yā.

<sup>8</sup>¿De nāsa cāhān tūhun nūcuán túsaá? Iyó ñatin tūhun yā jín nú, chi nūhún inī yuhú nú jín inī ánō nū, cáchi tutū. De suu cúu tūhun jā ná cándíja ó jā scácu yā yóhó. De tūhun yáhá cúu jā nácani ndá nī.

<sup>9</sup>Chi tú cāhān nū jā Jētohō nū cúu Jesús, de tú candíja nú jondē jín inī jín ánō nū jā ní nátecū yā mähñú ndīyi nī nsáhá Yāā Dios, nūcuán de scácu yā ndóhó.

<sup>10</sup>Chi jíin inī jíin ánō ō cándíja ó jā ní jīhī yā jēhē ō, de sūcuán de sndáhva Yāa Dios cuāchi ó. De jā cáhān ō jā Jētohō ō cúu Jesucristo, de sūcuán de scácu yā yóhó.

<sup>11</sup>Chi cáhān tutū īi: Ndācá nchivī jā cándíja jī yā, chi squíncuu yā jā ñúhún inī jī, cáchī.

<sup>12</sup>Chi inuú-ni cúu nchivī hebreo jíin ndá cā nchivī. Chi maá yā cúu Jētohō nūū ndihi ó, de cuāhā jā váha sáhá yā jíin nchivī jā cáhān ndāhvī jíin yā.

<sup>13</sup>Chi sūcuán cáhān tūhun yā: Ndihi nchivī jā cáhān ndāhvī jíin maá Jētohō ō, chi scácu yā jī, cáchī.

<sup>14</sup>¿De nāsa cáhān ndāhvī jī jíin yā de tú nduú ní ncándíja jī jā scácu yā jī? ¿De nāsa candíja jī de tú nduú ní jīni jī tūhun yā? ¿De nāsa cuni jī de tú nduú nā nchivī nacani tūhun nūū jī?

<sup>15</sup>¿De nāsa nacani nchivī tūhun yā de tú nduú tájí yā jī quīhīn jī? Chi tá cúu nūū cáhān tutū īi: Vīi ndasí tiñu sáhá ndá nchivī jā jīca jíin tūhun ndeé tūhun sīi inī jā nācani jī tūhun vāha yā, cáchī.

<sup>16</sup>Sochi nsūú ndihi jī jétáhvī tūhun jā scácu yā jī. Chi nī ncāhān Isaías jondē janahán: Tātā Yāa Dios, ¿nā nchivī nī ncandíja tūhun jā nācani ndá sá vīi? ncachī dē.

<sup>17</sup>Túsaá de tú cunini nchivī de cuu candíja jī. De tūhun jā cunini jī cúu tūhun Cristo.

<sup>18</sup>Sochi jícā tūhún nī: ¿A nduú ní jīni jī tūhun yā túsaá? Nduú, chi nī jīni jī, chi cáhān tutū īi:

Níí ñayivī nī jīni nchivī tūhun jā ní nacani ndá dē.

De jondē nūū jícā cā ndācá lado nī jīnū tūhun yā.

Cáchī tutū.

<sup>19</sup>De suni jícā tūhún nī: ¿A nduú ní jícūhun inī ndá nchivī Israel tūhun yā? Nduú chi nī jícūhun inī jī, de nduú ní jétáhvī jī. Chi xihna cā Moisés nī ncachī dē jā ní ncāhān Yāa Dios:

Cucuínú inī ndá nú sáhá nī, chi cuāha nī tūhun nī nūū incā nchivī jāá nduú cúu jī iin nación.

De quītī inī nū cunī nū jā cuāha nī tūhun nī nūū iin nación jāá nduú jícūhun inī.

<sup>20</sup>De saá-ni Isaías nī nchundeé inī dē nī ncachī cājí dē jā ní ncāhān Yāa Dios:

Ndá nchivī jāá nduú ní nánducú nduhū, nī jīnī jī nduhū.

De nūū nchivī jāá nduú ní jícā tūhún, nī stéhēn nī nāsa Yāa cúu nī.

<sup>21</sup>Sochi sīquī nchivī Israel sa nī ncāhān dē jā ní ncāhān yā: Ndiquivī nī ncana nī jī jā quivī jī nūū nī, de nduú ní ncúnī jī, chi nchivī nīhin inī, nchivī jéhe inī cúu jī. Ncachī yā, ncachī Isaías.

**Jā íyó jacū-ni cā nchivī Israel jā scácu yā**

**11** <sup>1</sup>Túsaá de jícā tūhún nī: ¿A nī sndóo Yāā Dios nchivī maá yā Israel, á naá cúu? Nduú cuitī. Chi nduhū suni tēe Israel cúu nī, de tatā Abraham cúu nī, de vāji nī chījin tatā Benjamín.

<sup>2</sup>Nduú ní sndóo Yāā Dios nchivī maá yā, chi ja nī nacāji yā ji jondē janahán. ¿A nduú jínī ndá nú nāsa cáhān tutū īi tūhun Elías, tēe nī nacani tūhun yā janahán? Chi tá jícān táhvī dē, de súcuán nī ncāhān dē sīquī nchivī Israel:

<sup>3</sup>Tátā Yāā Dios, nī jahnī ndá ji ndācá tēe nācani tūhun ní, de nī janī ji ndá altar ní. De mátúhún-ni cā sāán nī nquendōo, de mitan suni cúnī ji cahñī ji sāán, ncachī dē.

<sup>4</sup>De Yāā Dios nī scócoo yā: Iyó ūjā mil nchivī jā cándíja nduhū jāá nduú ní jécuiñī jītī ji nūū ídolo jā nánī Baal, ncachī yā.

<sup>5</sup>De saá-ni mitan, chi íyó jacū-ni cā nchivī jā ní nacāji yā sīquī jā vāha inī yā jín ji.

<sup>6</sup>De tú nī nacāji yā ji sīquī jā vāha inī yā, de nsūú sīquī jā ní nsāhá ji tiñu vāha cúu. Chi tú sīquī jā ní nsāhá ji tiñu vāha cúu, ñúcuán de nsūú sīquī jā vāha inī yā.

<sup>7</sup>¿De nāsa cúu túsaá? Cúu jā nchivī Israel nduú ní ncúndéé ji jā ní nducú ji quendōo ndāa ji. Sochi sava ji jā ní nacāji yā, chi maá ji nī sndáhvā yā cuāchi ji. De sava cā ji chi nī ndunīhin inī ji,

<sup>8</sup>tá cúu nūū cáhān tutū īi: Nī nsāhá Yāā Dios jāá nduú jícūhun cuitī inī ji sīquī yā, de nī nduú jínī ji jín tīnūú ji, de nī nduú níni ji tūhun yā, de súcuán cúu jondē mitan. Cáchi tutū.

<sup>9</sup>De suni nī ncāhān David:

Vico jā sáhá ndá ji, ná cóo tá cúu iin trampa á iin xéyí,  
tácua nīhīn ji castigo xēen sīquī jā stívī ndá ji jā sáhá ji cuāchi.

<sup>10</sup>De ánō ji ná ndúneē, modo jā má cūú cā cunī ji,  
de ná cósndihí tūndóhó sīquī ji níí cání.

Cáchi tutū.

**Siquī jā scácu yā nchivī ndá cā nación**

<sup>11</sup>Túsaá de jícā tūhún nī: ¿A mā cūú cuitī cā ndīvi nchivī Israel nūū Yāā Dios jā súcuán nī stívī ndá ji? Nduú chi cuu. Chi jā ní ncunīhin inī ndá ji, de sa nchivī ndá cā nación nī nīhīn táhvī ji tūhun jā scácu yā ji. De ñúcuán sáhá tucu jā nchivī Israel cundihvī inī ji jā suni candíja maá ji.

<sup>12</sup>Chi jā ní stívī ndá ji, de sa nchivī níí cáhnú ñayiví nī nīhīn maá ji tūhun yā. De jā ní jica yátá ndá ji, suu nī nsāhá jā ní nīhīn nchivī ndá cā nación

tūhun yā. Túsaá de tá ndīvi tucu ndihi nchivī Israel ndahá yā, de nchivī ñayiví víhí cā quendōo ndetū ji sáhá ñúcuán.

<sup>13</sup>De mitan de cáhān ni jín ndá ndóhó nchivī ndācá nación jāá nduú ní jín tūhun yā. Chi nī ntají Yāa Dios nduhū jā scáca nī tūhun nū ndá ndóhó nchivī ndācá nación. De ndúcú nī jā ná cuétúhún ndá nú tiñu jā sáhá nī jā nācani nī tūhun yā.

<sup>14</sup>Chi cúnī nī jā jín ñúcuán de nacani inī sava táhán nī nchivī Israel jā suni candíja maá ji, de scácu yā ji.

<sup>15</sup>Chi jā ní sndóo yā nchivī Israel, jā ñúcuán cúu jā sa nchivī ñayiví nī nsáhá yā jā ndīvi ji nū tūhun mānī yā jín ji. Túsaá de quivī jā naquehen tucu yā nchivī Israel, quivī ñúcuán suni vāha ndasí sáhá yā jín nchivī ní cáhnú ñayiví. Chi cuu modo jā natecū ji jā cúu ji tá cúu ndīyi.

<sup>16</sup>De nchivī Israel sócō ndá ji nū Yāa Dios pan jā quée xihna cā nū ñujan, de súcuán stéhēn ji jā ndihi ñujan cúu cuenta yā. De saá-ni iin ñutun, tú yíhí jā cuenta yā cúu, de suu cúu jondē yoho jín jondē ndihi ndahá. De suni súcuán nchivī Israel, yíhí cuenta ji nū yā, síquī jā ndá tatā xihna ñúhún ji, nī nquivi ji ndahá yā.

<sup>17</sup>Chi nchivī Israel cúu ji tá cúu ndá ñutun olivo vāha, de sava ndahá ñutun ñúcuán nī ncandēē. De ndá ndóhó nchivī ndá cā nación jāá nduú jín tūhun yā, cúu ndá nú tá cúu ndahá ñutun olivo yucú, de nī nachuhun yā ndá nú nū ní ncandēē nchivī jā cúu ndahá ñutun olivo vāha. De modo jā inuú-ni stáá ndá nú cōhyo jín cajin jā vāji jondē yoho ñutun olivo vāha.

<sup>18</sup>Túsaá de mā sáhá téyí ndá nú maá nú nū nchivī Israel jā cúu ji tá cúu ndahá ñutun jā ní ncandēē. Mā cútéyí nú, chi nūcūhun inī nū jāá nsūú yoho cúu jā stáá cajin nū maá nú, chi sa maá nú stáá cajin jā vāji jondē yoho.

<sup>19</sup>De sanaā de cáhān nū: Nduú chi sava ndahá nī ncandēē tácu nachuhun yā nduhū nū ní ncandēē, cachī nū.

<sup>20</sup>Ndāā, sochi nī ncandēē ji síquī jāá nduú ní ncándíja ji Cristo. De ndá ndóhó chi maá-ni síquī jā cándíja nú, jā suu cúu jā ní nquivi nú lugar ji. De mā sáhá vixī nū maá nú túsaá, chi sa cuyūhú nú jā coto candēē maá nú.

<sup>21</sup>Chi nduú ní née cáhnú inī yā nū maá ndahá jā xítíñu, de saá-ni ndá ndóhó mā cúne cáhnú inī yā nū nū de tú stíví nú.

<sup>22</sup>Túsaá de sáhá vāha ndá nú cuenta nāsa vāha inī Yāa Dios jín nāsa xēen inī yā. Chi nī nduxeēn inī yā jín nchivī hebreo jā ní stíví ñúcuán, de sa ndá ndóhó cúndáhvī inī yā. De cánuú jā cuiñi nihin nú jín tūhun jā vāha inī yā jín nú. Chi tú nduú, de suni candēē yā ndá nú.

<sup>23</sup>De maá nchivī hebreo tú candíja tucu ji, de nūcūhun tucu ji, chi cuu nachuhun tucu Yāa Dios ji.

24 Túsaá de ndá ndóhó nchivī ndācá nación jāá nduú ní jínī tūhun yā, nī ncandēē nū xīnī ñutun olivo yucú, de nī nachuhun yā ndóhó xīnī ñutun olivo vāha, vísō nsūú ndahá maá ñutun ñúcuán cúu ndá nú. De nā oncā nchivī hebreo jā má nāchuhun yā jī nūū ní ncandēē jī, chí cúu jī maá ndahá ñutun váha ñúcuán.

**Iin quivī de scácu yā ndihi nchivī nación Israel**

25 Hermano, cúnī nī jā ná jícūhun inī ndá nú nāsa íyó tūhun yáhá jā ní nchiyuhū, tácuā mā cútéyíí nú canī inī nū jā ndíchí maá nú: Chí sava nchivī Israel nī ndunīhin inī jī, de súcuán coo jondē quivī jā jīnu candíja nchivī ndá cā nación jāá nduú jínī tūhun yā, de sá de nduú cā.

26 Ñúcuán de scácu yā ndihi nchivī nación Israel, chí suha cáhān tutū īī:

Ichi ñuū nī Sión quiji Yāā jā scácu nchivī,  
de sāhá yā jā má cōó cā cuāchi nūū ndācá tatā Jacob.

27 De yáhá cúu contrato jā sāhá ndāā nī jín jī,  
quivī jā candēē nī cuāchi ndá jī, cáchi Yāā Dios.

Cáchi tutū.

28 Chí nchivī hebreo nī nduu jī modo enemigo Yāā Dios sīquī jāá nduú ní ncándíja jī tūhun jā scácu yā jī. De jā ñúcuán de cuu cūtē nuu tūhun yā nūū ndācá nú. De vísō súcuán de sīquī jā ní nacāji yā ndá tatā jī janahán, de cúndáhvī cā inī yā jī jā má sndóo yā jī níí cání.

29 Chí nduú nácani yátá inī yā jā cána yā nchivī jín jā jéhe yā tāhvī jī.

30 De ndá ndóhó, suni nī iyo nīhin inī nū nūū Yāā Dios jondē saá. De mitan jā ní ncunīhin inī maá nchivī hebreo, de cúndáhvī inī yā ndá ndóhó.

31 De saá-nī maá jī, chí vísō cúnīhin inī jī mitan, de cundáhvī tucu inī yā jī, tá cúu nūū cúndáhvī inī yā ndá máá nú.

32 Chí Yāā Dios nī nsāhá yā jā ní nquendōo ndiviī nchivī chījin tūhun jā cúnīhin inī jī, tácuā suni cuu cundáhvī inī yā ndiviī jī.

33 Túsaá de sáhvi inī ō jā cuāhā ndasí tūhun ndíchí íyó jín Yāā Dios, de ndihi cuitī jínī yā. De juni mā cūú cuitī cachī tūhun ó nāsa sándāā inī yā sáhá yā ndācá-nī, de mā quēndá cuitī ō jícūhun inī ō nāsa cúu ndācá jā sáhá maá yā.

34 Chí cáhān tutū īī: ¿Ní iin jícūhun inī nāsa jáni inī maá Jētohō ō? ¿A ní iin nī stéhēn nūū yā?

35 ¿Ní iin nī jéhe xihna cā nūū maá yā, tácuā nachunáá yā nūū jī?

36 Chí jondē nūū maá yā vāji ndācá jā íyó, de maá yā nī nsāhá ndihi, de jā cuu maá yā cúu. De ná cáhān ō jā viī ndasí cúñáhnú Yāā Dios níí cání. Amén.

**Jā ná cóo ndoo ánō ō jā cuetínú Yāa Dios yóhó**

- 12** <sup>1</sup>Túsaá de cáhān ndāhvī nī jín ndá nú, hermano, jā síquī jā cundáhvī inī Yāa Dios yóhó. Sōcō ndá nú maá nú nū yā, coo ndoo coo iī nū jā cuetínú yā ndóhó, tá cúu nū cúsiī inī yā. Chi suu cúu jā chíñúhún nú yā jondē jín inī jín ánō nū.
- <sup>2</sup>De mā cācā ndá nú jín ndācā modo jā sáhá nchivī ñayiví yáhá, chi sa sāma nú modo jā jāni inī nū, de ndujeé jāá ntúnī nū. De súcuán de cuu nacāji nú ní-ni cúu jā váha jā jétahān inī Yāa Dios, jā cúsiī inī yā, jín jā jíja inī nū jín tūhun yā.
- <sup>3</sup>De síquī jā váha inī yā de nī jēhe yā tiñu jā nácani nī tūhun yā, de jā ñúcuán cáhān nī jín ndihi nú jā má cānī inī nū jā váha cā nchivī cúu nú nsūú cā tá íyó nú. Chi tá iin tá iin nú canī ndaā inī nū síquī maá nú, de mā scāa cā nū canī inī nū jā váha cā nchivī cúu nú nsūú cā tá medida jā ní jēhe Yāa Dios fuerza inī nū jā cándíja nú.
- <sup>4</sup>Chi cúu ndá nú tá cúu iin yiqui cúñu jā íyó cuāhā parte, de tá iin iin chi sín sín jétíñú.
- <sup>5</sup>Chi vísō íyó cuāhā ō, de modo iin-ni yiqui cúñu cúu ó jā yíhí ó ndahá Cristo, chi iin-ni nī nduu ndācā ó.
- <sup>6</sup>De sín sín tāhvī nī jēhe Yāa Dios nū ō jā sáhá ó tiñu cúnī yā, tú nāsa nī jétahān inī yā nī jēhe yā nū iin iin ó. Túsaá de ná sáhá váha ó jín ndá tāhvī jā ní jēhe yā. Tú nī nīhīn ō tāhvī jā nácani ó tūhun yā, de cánuú sáhá ó jondē maá medida jā ní jēhe yā jā cándíja ó.
- <sup>7</sup>De tú nī nīhīn ō tāhvī jā chíndeé ó táhán ó, de ná sáhá ñuncúún ó. De tú nī nīhīn ō tāhvī jā stéhēn ō, de ná cundihvī inī ō stéhēn ō.
- <sup>8</sup>De nchivī jā sndíhvī inī incā nchivī, suni ná sáhá ñuncúún ji. De nchivī jā jēhe nū táhán, ná cuáha ji súcuán-ni. De nchivī jā ndíso tíñú, ná ndácu váha ji tiñu. De nchivī jā jító ndáhvī nchivī ndāhvī, ná cúsiī inī ji sáhá ji.

**Nāsa cánuú squíncuu nchivī cándíja**

- <sup>9</sup>De cundáhvī ndija inī ndá nú táhán nú, de nsūú maá-ni jā cáhān nū-ni. De cunī ūhvī nū tiñu néhēn, de cuniquīn nū tiñu váha.
- <sup>10</sup>De cánuú coo manī nū jín ndá táhán nú tá cúu nū mānī nū jín ñanī nū. De nducú ndá nú nāsa quendōo yíñúhún cā táhán nú nsūú cā maá nú.
- <sup>11</sup>De mā cúcúxí nú jín ndá tiñu jā sáhá nú. Chi jín inī jín ánō nū cundihvī inī nū jā sáhá nú tiñu cúnī maá Jētohō ō.
- <sup>12</sup>De cusīī inī nū jā ñúhún inī nū ndācā jā váha jā coo. De cuandee inī nū de tú ndóho nú tūndóhó. De níní cācān táhvī nū.
- <sup>13</sup>De coto ndáhvī nú nchivī cándíja de tú cúmanī nū ji. De cuāha núú nú vehe nū nchivī jīcā.

<sup>14</sup>De cācān táhvī nū jēhē nchivī jā jínī ūhvī ndóhó. Mā cāhān nāvāha nū sīquī jī, chi sa cācān táhvī nū jēhē jī.

<sup>15</sup>De tú cúsiī inī nchivī, de suni cusīī inī nū jín jī. De tú cúcuécá inī nchivī, de suni cucuécá inī nū jín jī.

<sup>16</sup>De coo inuú inī ndá nū jín táhán nū. De mā sāhá vīxī nū maá nū, chi sa quetáhán nū jín nchivī ndāhvī. Mā cānī inī nū jā ndíchí nū.

<sup>17</sup>De mā násāhá nāvāha nū nī iin nchivī de tú nī nsāhá nāvāha jī ndóhó. Cundihvī inī ndá nū sāhá nū tiñu váha jā cunī jínúū ndācá nchivī.

<sup>18</sup>De cundihvī inī ndá nū cundeē mānī nū jín ndācá nchivī, vísō nāsa-nī íyó maá jī.

<sup>19</sup>Ñanī mánī, mā nácuāha ndá nū jā ndutahvī nchivī jā sāhá nāvāha ndóhó, chi sa cuāha nū tūhun jā maá Yāā Dios cuāha yā castigo jī. Chi súcuán cāhān tutū īī: Maá nī cuāha castigo jī, de maá nī nacuāha yāhvī jī, cáchī Jētohō ō.

<sup>20</sup>De suni cāhān tutū: Tēe jā jínī ūhvī ndóhó, tú jíhī dē sōco, de cuāha nū jā caji dē. De tú yíchī dē, de cuāha nū jā coho dē. Chi tú sāhá nū súcuán, de cucanoō dē de nacani uhvī inī dē jā ní jinī ūhvī dē ndóhó, cáchī.

<sup>21</sup>Mā cuāha nū tūhun jā cundeē tiñu néhén jín nū, chi sa tiñu váha sāhá nū tácuā ndāhvā tiñu néhén.

**13** <sup>1</sup>Ndācá nchivī ná cuetáhvī jī nūū ndá tēe jā ndíso tiñu ñuū. Chi mā cōó tēe ndíso tíñú de tú nduú ní nsāhá Yāā Dios. De ndá tēe jā ndíso tíñú, chi Yāā Dios nī ntee tiñu sīquī dē.

<sup>2</sup>De nchivī jāá nduú jétáhvī nūū ndá tēe ndíso tíñú, túsaá de cúnihīn inī jī nūū ndá jā ní jani Yāā Dios. De nchivī jā cúnihīn inī, chi cuāchi sāhá jī, de nīhīn jī castigo.

<sup>3</sup>Chi ndācá tēe jā ndíso tíñú, nsūú jā ndíso tíñú dē jā cuyūhú nchivī sāhá tiñu váha, chi sa jā cuyūhú nchivī sāhá tiñu néhén. De tú cūnī nū jā má cúxeēn ndá tēe ndíso tíñú nūū nū, de sāhá nū tiñu váha túsaá. Nūcuán de cuetúhún ndá dē ndóhó.

<sup>4</sup>Chi jétíñú Yāā Dios ndá dē, tácuā cundeē vāha ndá nū. Sochi tú sāhá nū tiñu néhén, de sa cuyūhú nū, chi nsūú jā ndíso cāhá ndá dē tiñu jā sndóho dē nchivī. Chi jétíñú Yāā Dios dē, tácuā cuāha dē castigo nchivī sāhá tiñu néhén.

<sup>5</sup>Jā ñúcuán cánuú jā cuetáhvī ndá nū nūū tēe ndíso tíñú, de nsūú maá-nī jā má níhīn nū castigo, chi suni jāá nduú nā cuāchi coo ánō nū.

<sup>6</sup>De jā ñúcuán cúu jā suni jēhe ndá nū xūhún nūū ndá tēe ndíso tíñú, cuu tiñu ñuū. Chi jétíñú Yāā Dios dē, de maá-nī tiñu ñúcuán sāhá ndá dē.

<sup>7</sup>De chunáá ndá nū ndihī jā ndíta nū nūū ndācá nchivī. Cuāha nū xūhún ñúū nūū tēe jā quéhen xūhún ñúū. De cuāha nū xūhún cuota nūū tēe quéhen cuota. De coo respeto nū nūū nchivī jā cánuú coo respeto nū. De coo yíñúhún nū nūū nchivī jā cánuú coo yíñúhún nū.

<sup>8</sup>Mā cúndita nú nūū ni iin. De íyó iin jā ndíta nú jā má téhndē cuitī, suu jā ní ncāhān Yāā Dios jā cundáhvī inī nū táhán nú. Chi nchivī jā cúndáhvī inī táhán, ja nī squíncuu ji ndihi jā ndácu ley yā.

<sup>9</sup>Chi súcuan ndácu ley tiñu: Mā cásiquí ndēē nū táhán nú, mā cáhnī nū ndiyi, mā sácuíhná nú, mā sátúhún nú, mā ndíyo inī nū jā névāha táhán nú. De ndācá tūhun yáhá jín ndá cā tiñu jā ndácu ley, ndihi-ni yíhí chijin tūhun yáhá: Cundáhvī inī nū táhán nú, tá cúu nūū cúndáhvī inī nū maá nú, cáchi tutū.

<sup>10</sup>Chi tú cúndáhvī inī ō táhán ó, de mā sāhá ó ni iin jāá nduú vāha nūū ji. Túsaá de jā cúndáhvī inī ō táhán ó, ñúcuán cúu jā squíncuu ó níí ley yā.

<sup>11</sup>Súcuan sāhá ndá nú, chi sāhá nú cuenta jā cuácuñatin quivī jā nenda yā. De mā cōó cā nū tá cúu nchivī quíxīn, jā cuhuun inī nū. Chi mitan ja nī ncuñatin cā quivī jā scácu yā yóhó nsūú cā quivī jā ní ncandíja ó tūhun yā.

<sup>12</sup>Chi modo jā ja ñatin yāha jacuāā, de cuācunijin quivī scácu yā yóhó. Túsaá de ná sndóo ó tiñu jā ní nsāhá ó nūū neē, de ná cúcutú ó jín ndācá tiñu ndāā jā caca ó jín luz yā.

<sup>13</sup>Ná cáca yíñúhún ó tá cúu nūū cánuú caca ó jín luz yā. Mā jínī ndá nú, mā sāhá nú ndācá vico néhén, mā cācá ndiī nū, mā sāhá nú tiñu néhén, mā cánāá nú, mā cúcuásún inī nū.

<sup>14</sup>Chi sa cuiñi cutú nú jín fuerza maá Jētohō ō Jesucristo, jā má cuáha cā nū tūhun sāhá nú tiñu jā cunī modo néhén maá nú.

### Mā cáhān nēhén ó cunī ō táhán ó

**14** <sup>1</sup>Cuetáhvī nú nchivī jāá ncháha ca cuja jín tūhun yā, de mā tétáhán nú jín ji sīquī ndācá tūhun jā sín jání inī ji jín maá nú.

<sup>2</sup>Chi íyó nchivī jā jání inī ji jā cuu cajī ji ndinuū-ni. De íyó nchivī jāá ncháha ca cuja jín tūhun yā, de jání inī ji jāá nduú vāha jā cajī ji cūñu, chi jā ní nsōcō nchivī nūū ídolo cúu.

<sup>3</sup>De ndóhó tē jā yáji ndinuū-ni, mā cáhān nū cunī nū tē jāá nduú yáji ndinuū. De ndóhó tē jāá nduú yáji ndinuū, mā cáhān nū cunī nū tē jā yáji ndinuū. Chi Yāā Dios nī jetáhvī yā tē ñúcuán.

<sup>4</sup>De ndóhó, ¿ní iin cúu nú jā cáhān nēhén nú jínī nū mozo Yāā Dios? Chi tú vāha sáhá dē á nēhén sáhá dē, de maá yā cúu jā sáhá ndāā sīquī dē, nsūú maá nú. De nduú chi cuiñi vāha dē, chi mozo maá Jētohō ō cúu dē, de cuu sāhá yā jā má stívī dē.

<sup>5</sup>De suni íyó nchivī jā jání inī jā īī cā iin quivī nsūú cā incā quivī. De incā nchivī chi jání inī ji jā inuú-ni cúu ndācá quivī. De ndācá ji ná cúndaā vāha inī maá ji sīquī nāsa jání inī ji.

<sup>6</sup>Chi tē jā née īī iin quivī, chíñúhún dē Jētohō ō jā sáhá dē súcuan. De tē jāá nduú née īī iin quivī, suni chíñúhún dē Jētohō ō jā sáhá dē súcuan.

De tēe jā yáji ndinuū-ni, chíñúhún dē maá Jētohō ō jā sáhá dē súcuán, chi nácuetáhvi dē nūū Yāā Dios. De tēe jāā nduú yáji ndinuū, suni chíñúhún dē Jētohō ō jā sáhá dē súcuán, de suni nácuetáhvi dē nūū yā.

<sup>7</sup>Chi ni iin ó nduú tēcū ō jā coo vāha maá ó-ni, de ni iin ó nduú jíhī ō jā cúnī maá ó.

<sup>8</sup>Chi tú tēcū ō de tēcū ō jā sáhá ó tiñu cúnī maá Jētohō ō. De tú cuū ō, de suni cuū ō sīquī jā cúnī maá Jētohō ō. Túsaá de á jā cutecū ō á jā cuū ō, de yíhī ó ndahá maá Jētohō ō.

<sup>9</sup>Chi nī jīhī Cristo de nī natecū yā, tácuā cuu yā Jētohō nūū nchivī jā ní jīhī jíín nūū nchivī tēcū.

<sup>10</sup>De ndóhó, ¿nājēhē cúu jā jāni nēhén inī nū jínī nū táhán nú túsaá? ¿De nūcu cújēhe inī nū jínī nū dē? Chi ndācá ó cuiñi ó yuhú mesa Cristo jā sáhá ndāā yā tiñu ó.

<sup>11</sup>Chi suha yósō nūū tutū īi:

Jāndāā ndija chi nūū maá nī cuiñi jítí ndācá nchivī,  
de ndihi ji cāhān jā maá nī cúu Yāā Dios, cáchī maá Jētohō ō.

<sup>12</sup>Túsaá de tá iin tá iin ó nacuāha ó cuenta nūū Yāā Dios nāsa tiñu nī nsáhá ó.

### **Mā sáhá ó jā quīvi táhán ó cuāchi**

<sup>13</sup>De jā ñúcuán de mā cāhān nēhén cā ō cunī ō táhán ó. Chi sa chuhun inī ndá nú jā má sáhá nú ni iin tiñu jā sáhá jā stíví táhán nú de quīvi ji cuāchi.

<sup>14</sup>De jínī ni jā ni iin jā ní nsáhá Yāā Dios, nduú stíví ánō ō. Chi súcuán nī ncucáhnú vāha inī ni sīquī jā cándija nī Jētohō ō Jesús. Sochi tú iin nchivī jāni inī ji jā íyó jā stíví ánō ji, túsaá de súcuán sáhá ndija jíín maá ji.

<sup>15</sup>De tú táhán nú nduú cúvāha inī dē jā yáji nū cūñu jā ní nsōcō nchivī nūū ídolo, chi jāni inī dē jā stíví ñúcuán ánō nū, túsaá de nduú cúndáhvi inī nū dē jā yáji nū. Coto má snāā nū ánō táhán nú sīquī jā yáji nū iin jā jāni inī dē jā cuāchi cúu. Chi suni jēhē maá dē nī jīhī Cristo.

<sup>16</sup>Mā sáhá nú tiñu jā cāhān ji sīquī, vísō jínī maá nú jā íyó vāha.

<sup>17</sup>Chi jā ndācu Yāā Dios tiñu nūū ō, nsūū sīquī nāsa caji ō coho ó cúu, chi sa sīquī jā ná sáhá ó tiñu ndāā, de cundeē mānī ō jíín táhán ó, de cusī inī ō sáhá Espíritu Santo.

<sup>18</sup>De nchivī jā súcuán sáhá tiñu jā cúnī Cristo, chi cúsi inī Yāā Dios jíín ji, de suni jétúhún ndá nchivī ji.

<sup>19</sup>Túsaá de ná cúndihvi inī ō cundeē mānī ō, tácuā jíín ñúcuán de chindeé táhán ó jíín táhán ó jā cuja ó jíín tūhun yā.

<sup>20</sup>De mā cuāha nú tūhun jā jíín ndeyu yáji nū de snāā nū tiñu jā ní nsáhá Yāā Dios jíín táhán nú. Chi ndāā chi íyó ndoo ndihi jā yáji ō, de vísō súcuán de nduú vāha jā yáji nū ndeyu tú sáhá jíín táhán nú jā suni caji maá dē vísō jāni inī dē jā cuāchi cúu.

<sup>21</sup>Vāha cā mā cājí nú cūñu, ni mā cōhó nú vino, de ni iin mā sáhá nú jā stíví ánō táhán nú, de quívi dē cuāchi, de caca yátá dē nūū tūhun cándíja dē.

<sup>22</sup>De tú cándíja nú jāá nduú nā cuá sáhá jā yáji nū, de sūcuán cándíja maá nú-ni nūū Yāā Dios. De nācā ndetū tēe jāá nduú sáhá jíin ánō dē jā cuāchi cúu tú caji dē coho dē.

<sup>23</sup>De tēe jā yáji iin jā jáni inī dē sanaā de stíví ánō dē, túsaá de sáhá dē cuāchi, chi nduú cándíja dē jā íyó vāha jā yáji dē. Chi ndācá jā sáhá ó, de tú nduú cándíja ó jā íyó vāha, de cuāchi cúu.

### Jā ná sáhá ó jā cusii inī táhán ó

**15** <sup>1</sup>De yóhó jā ní jija jíin tūhun yā, cánuú jā coto ó nchivī jāá ncháha ca cuja jíin tūhun yā, tácuca cándíja vāha ji. De mā sáhá ó jā cusii inī maá ó-ni.

<sup>2</sup>Chi tá iin iin ó ná sáhá ó jā cusii inī táhán ó, tácuca quendōo vāha ji de cuja ji jíin tūhun cándíja ji.

<sup>3</sup>Chi juni Cristo nduú ní nsáhá yā jā cusii inī maá yā, chi sa jā cusii inī Tatá yā. Chi sūcuán cáhān tutū ii: Ndācá tūhun nāvāha jā ní ncāhān ndá nchivī sīquī ní, nī ndīvi sīquī maá sá, ncachī Cristo jíin Tatá yā.

<sup>4</sup>Chi ndācá tūhun jā ní jēcōsō nūū tutū ii jondē janahán, chi nī jēcōsō tácuca stéhēn nūū ō, de nīhīn ō tūhun jā sáhá jā cuandēé inī ō de ndusiī inī ō. De sūcuán de cuhun inī ō ndācá jā váha jā coo.

<sup>5</sup>De maá Yāā Dios jā jēhe tūhun cuandēé inī jíin tūhun ndusiī inī, ná sáhá yā jā coo inuú inī ndá nú, tá cúu nūū cúnī Cristo Jesús.

<sup>6</sup>De sūcuán de iin-ni coo nú de inuú-ni cuu cāhān nū jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios, Tatá Jētohō ō Jesucristo.

### Jā ní jītē nuu tūhun vāha yā nūū nchivī ndá cā nación

<sup>7</sup>Túsaá de cuetáhví nú ndācá táhán nú, tá cúu nūū ní jetáhví Cristo yóhó, tácuca cunī nchivī jā viī cúñáhnú Yāā Dios.

<sup>8</sup>Chi cáhān ni jā ní nquiji Cristo Jesús, nī nsáhá yā ndācá tiñu jā quendōo vāha nchivī hebreo, tácuca cundaā ndācá tūhun jā ní nquee yuhú Yāā Dios nūū ndācá tatā ji janahán. De sūcuán nī stéhēn Cristo jā squíncuu Yāā Dios ndācá jā ní nquee yuhú yā.

<sup>9</sup>De suni nī nquiji yā tácuca nchivī ndá cā nación jāá nduú jíin tūhun yā, cāhān ji jā vāha ndasí inī Yāā Dios jā cúndáhví inī yā ji. Chi suha cáhān tutū ii:

Túsaá de cāhān sá jā vāha ndasí inī ní, cunī nchivī ndācá nación, de cata sá yaā jā chiñúhún sá ní.

<sup>10</sup>De suha cáhān tucu tutū ii:

Ndá ndóhó nchivī ndācá nación, inuú ná cúsiī inī nū jín nchivī maá yā.

11 De cáhān tucu:

Ndá ndóhó nchivī ndācá nación, cáhān nū jā vāha ndasí inī Jētohō ō Yāā Dios.

De ndá ndóhó nchivī ndācá-ni ñuū, suni cáhān nū jā cúñáhnú ndasí yā.

12 De suni nī ntee Isaías tūhun yáhá:

Chījin tatā Isai quiji iin jā cuñáhnú,  
de ndacu yā tiñu nū nchivī ndācá nación.

De ndá nchivī ñúcuán chi cuhun inī ji ndācá jā sáhá yā.

Cáchī tutū.

13 De maá Yāā Dios jā sáhá jā ñúhún inī ō ndācá jā vāha jā coo, ná sáhá yā jā coo siī ndasí inī ndá nú jín jā coo ndeé inī nū sīquī jā cándíja nú yā. De súcuán de cuhun téyí cá inī nū ndācá jā vāha jā coo, sáhá poder maá Espíritu Santo.

14 Nanī mánī, cúcáhnú inī ni jā vāha ndasí ndíhvī inī ndá nú jín tiñu vāha, de vāha ndasí jícūhun inī nū, de cúu sndíhvī táhán inī nū.

15 De nī jani inī ni jā tee nī carta yáhá jā cáhān cājí nī jín ndá nú, tácuá víhí cá cuhun inī nū ndācá tūhun yáhá. Chi súcuán sáhá nī sīquī jā vāha inī Yāā Dios, de nī jēhe yā tiñu nū ni

16 jā sáhá nī tiñu cúnī Jesucristo jā nácani nī tūhun nū nchivī ndācá nación jāá nduú jínī tūhun yā. De nácani nī tūhun vāha Yāā Dios nū ji jā scácu yā ji. Súcuán sáhá nī tácuá nchivī ndācá nación, cuu squívi nī ji ndahá yā jā cúu ji tá cúu iin jā sócō ni nū yā jā cúsiī inī yā jín. Chi nī nsáhá Espíritu Santo jā íyó ndoo íyó iī ji nū yā.

17 Túsaá de sīquī jā cándíja nī Cristo Jesús, de cúsiī inī ni jā vāha sáhá nī tiñu cúnī Yāā Dios.

18 Chi mā cúu cáhān ni sīquī tiñu jā sáhá sava cá tēe, chi maá-ni sīquī nāsa nī jetíñú Cristo nduhū jā sáhá nī jā nchivī ndācá nación jāá nduú ní jínī tūhun Yāā Dios, mitan de jétáhvī ji nū yā. Chi súcuán nī ncuu jín tūhun jā ní ncāhān ni jín tiñu jā ní nsáhá nī.

19 Chi nī nsáhá nī tiñu ñáhnú jā ndíso poder jā stéhēn jā cúñáhnú yā, de nī iyo poder Espíritu Santo jín nī. De súcuán nī nacani ndihi nī tūhun nāsa scácu Cristo nchivī. De nī nacani nī jondē Jerusalén, jín ndihi ndācá ñuū, jín jondē ní región Ilírico.

20 Súcuán cúu jā ní ndíhvī inī ni nī nacani nī tūhun jā scácu yā nchivī. De nī jēhēn ni nū nchivī jāá ncháha ca cuni tūhun Cristo, chi nduú ní ncúu inī ni nacani nī nū ndá nchivī jā ja nī jini ji tūhun nī nacani ndá cá tēe.

21 Chi sa nī nsáhá nī tá cúu nū cáhān tutū iī:

Ndācá nchivī jāá nduú ní nquíji tūhun yā nūū ji, mitan chi cunī ji  
tūhun yā,  
de ndācá nchivī jāá nduú ní jīni cuitī tūhun yā, mitan chi jīcūhun  
inī ji.

Cáchī tutū.

### **Jā ñúhún inī Pablo jā quíhīn dē Roma**

**22**De jā ñúcuán cúu jā cuāhā vuelta nī ncutéñú nī, de nduú ní ncúu cuēē nī  
nūū ndá nú.

**23**De mitan chi nī ndihi tiñu nī ní cáhnú ndá región yáhá. De ja nī ncuu  
cuāhā cuiyā jā cúnī nī cuēē nī nūū nū.

**24**Túsaá de ñúhún inī nī cuēē nī nūū ndá nú tá yāha nī quíhīn nī España.  
De ñúhún inī nī jā tá nī ncusiī inī nī jā ní jīnī nī nūū ndá nú, ñúcuán de  
chindeé ndá nú nduhū jā quíhīn cā nī.

**25**Sochi xihna cā Jerusalén quíhīn nī quísiáha nī xūhún cuu ndá hermano  
jā íyó ñúcuán.

**26**Chi nchivī Macedonia jín Acaya nī jani inī ndá ji jā caquīn ji xūhún jā  
quíhīn nūū ndá hermano jā ndóho ndáhvī Jerusalén.

**27**Chi súcuán nī ncusiī inī ndá ji nī nsāhá ji. De íyó vāha jā súcuán, chi ndá  
máa ji jā cúu ji nchivī ndá cā nación, ndíta ji jā sāhá vāha ji nchivī hebreo  
ñúcuán. Chi nchivī hebreo nī nsāhá jā ní nquenda tūhun Yāa Dios nūū ji jā  
quéndōo vāha ánō ji sáhá. Jā ñúcuán cánuú jā chindeé ji nchivī hebreo jā  
cándíja jín ndatíñú ñayiví yáhá.

**28**Túsaá de tá nī nsínu nī tiñu yáhá jā quísiáha nī xūhún yáhá nūū ji,  
ñúcuán de cuēē nī nūū ndá nú jā yāha nī quíhīn nī España.

**29**De jīnī vāha nī jā quivī cuēē nī nūū nū, de vāha ndasí quendōo nú jā  
nacani cā nī tūhun vāha Cristo nūū nū.

**30**Hermano, cáhān ndáhvī nī jín ndá nú jā chindeé chítuu nú nduhū cācān  
táhvī nū jēhē nī nūū Yāa Dios sīquī tiñu jā ndúcú ndéē nī. Súcuán sāhá ndá  
nú sīquī jā cándíja ó Jētohō ō Jesucristo, jín sīquī jā cúndáhvī inī ō táhān  
ó sáhá maá Espíritu Santo.

**31**De cācān táhvī nū jā ná cácu nī nūū ndá tēe región Judea jāá nduú  
cándíja, jín jā ná cúsiī inī ndá hermano Jerusalén jā quísiáha nī xūhún  
yáhá cuu ji.

**32**De súcuán de tú cúnī Yāa Dios de cuēē nī nūū ndá nú, de cusiī inī ō, de  
nanihīn inī nī jā coo nī jín ndá nú.

**33**De maá Yāa Dios jā jēhe tūhun ndéē tūhun sīī inī, ná cóo yā jín ndá nú.  
Amén.

**Jā cāhān Pablo jā sāhá ndeé inī jī**

**16** <sup>1</sup>De mitan de cāhān ni jín ndá nú jā chindeé nú hermana Febe, chi cúu ña ñahan jā sātíñú sīquī tūhun yā nūū nchivī cándíja ñuū Cencrea.

<sup>2</sup>De cuetáhvi ndá nú ña tá cúu nū cúnī maá Jētohō ō, chi sūcuán cánuú sāhá ndá hermano cándíja. De chindeé nú ña nā-ni cuá cúu jā jínī ñúhún ña, chi sūcuán nī nchindeé maá ña cuāhā nchivī, de saá-ni jondē nduhū.

<sup>3</sup>Cāhān ndá nú jín Priscila jín Aquila jā sāhá ndeé inī ndúū dē, cáchī ni, chi chindeé táhán dē jín nī sīquī tiñu Cristo Jesús.

<sup>4</sup>Chi tá nī iyo tūndóhó jā cuū nī nīcu, de nī nchundeé inī ndúū dē nī nducú dē modo scácu dē nduhū, vísō suni cuū maá dē nīcu. De nācuetáhvi nī nūū ndúū dē, de nsūú vāchi nduhū-ni, chi saá-ni ndācá grupo nchivī jā cándíja ndācá nación.

<sup>5</sup>De suni cāhān ndá nú jín ndá nchivī cándíja jā ndútútú vehe dē, jā sāhá ndeé inī jī, cáchī ni. De cāhān nū jā sāhá ndeé inī Epeneto, tē jā mānī ni jín. Chi región Acaya de maá dē cúu jā ní ncandíja xihna cā nūū Cristo.

<sup>6</sup>Suni cāhān ndá nú jā sāhá ndeé inī María, ñahan jā ní nsatíñú ndasí mähñú ndá nú sīquī tūhun yā.

<sup>7</sup>De cāhān nū jā sāhá ndeé inī Andrónico jín Junias, ndúū tē jā cúu táhán ñuū ni jā ní nchīhi nī jín dē vecāa. De ndá apóstol chi jétúhún dē ndúū tē jīñā, de xihna cā dē nī ncandíja Cristo nsūú cā maá nī.

<sup>8</sup>Cāhān ndá nú jā sāhá ndeé inī Amplias, tē jā mānī ni jín, chi cándíja dē Jētohō ō.

<sup>9</sup>De cāhān nū jā sāhá ndeé inī Urbano, tē jā chindeé táhán jín ó sīquī tiñu Cristo Jesús, de saá-ni Estaquis, tē jā mānī ni jín.

<sup>10</sup>Suni cāhān ndá nú jā sāhá ndeé inī Apeles, tē jā ní stéhēn jā cándíja nīhin dē Cristo, de suni sūcuán cāhān nū jín nchivī vehe Aristóbulo.

<sup>11</sup>Cāhān ndá nú jā sāhá ndeé inī Herodión, tē cúu táhán ñuū ni. De saá-ni nchivī vehe Narciso jā cándíja maá Jētohō ō.

<sup>12</sup>De suni cāhān ndá nú jā sāhá ndeé inī Trifena jín Trifosa, ndúū ñahan jā sātíñú sīquī tūhun maá Jētohō ō. De suni sāhá ndeé inī Pérsida, hermana jā mānī ō jín, chi suni nī nsatíñú ndasí ña sīquī tūhun Jētohō ō.

<sup>13</sup>De cāhān nū jā sāhá ndeé inī Rufo, tē jā jétúhún ndá nchivī jā vāha cándíja dē maá Jētohō ō. De suni sūcuán cāhān nū jín naná dē, de maá ña suni nī jito ña nduhū modo jā naná nī cúu ña.

<sup>14</sup>De cāhān nū jā sāhá ndeé inī Asíncrito jín Flegonte jín Hermas jín Patrobas jín Hermes jín ndá hermano jā ndēē jín dē.

<sup>15</sup>De suni sūcuán Filólogo jín Julia jín Nereo jín cuāha dē, jín Olimpás jín ndihi hermano cándíja jā ndēē jín ndá dē.

<sup>16</sup>De tá cáhān jítáhán nú, de yíñúhún techuhú nú ndahá ji. De ndācá grupo nchivī cándíja nūū Cristo, cáhān ji jā sāhá ndeé inī ndá nú.

<sup>17</sup>De cáhān ndāhvī nī jín ndá nú, hermano, jā coto nú maá nú nūū nchivī jā cútucu inī de ndúcú stívī táhán jín tūhun jāá nduú quétáhán jín jā ní ncutūha ndá nú. De cujiyo ndá nú nūū ndá ji.

<sup>18</sup>Chi nchivī súcuán, nduú sáhá ji tiñu cúnī maá Jētohō ō, chi maá-ni jā ndíhvī inī ji sīquī jā cajī ji. De vīxī ndasí yuhú ji jín tūhun jā cáhān ndá ji, de súcuán stáhvī ji nchivī jāá nduú jínī vāha.

<sup>19</sup>De ndá máá nú chi ja jínī ndihi nchivī nāsa vāha jétáhvī nú nūū yā, de jā ñúcuán cúsi inī ni. De cúnī ni jā coo listo vāha nú sāhá nú tiñu vāha, de mā sāhá nú tiñu néhén.

<sup>20</sup>De maá Yāa Dios jā jēhe tūhun ndeé tūhun sī inī, ñamā sāhá yā jā cundeé ndá nú sīquī tāchī cúñáhnú jā cúu Satanás. De ñúhún inī ni jā Jētohō ō Jesucristo ná sāhá yā jā vāha ndá ndóhó.

<sup>21</sup>Sāhá ndeé inī ndá nú, cáchī Timoteo, tēe jā chíndeé táhán jín nī sīquī tūhun yā. De suni súcuán cáhān ndá táhán ñuū ni Lucio jín Jasón jín Sosípater.

<sup>22</sup>De nduhū jā nánī Tercio, jā tēe nī carta yáhá jā cáhān Pablo, suni cáhān ni jā sāhá ndeé inī ndá nú jā cándíja nú Jētohō ō.

<sup>23</sup>De Gayo, tēe jā ní jēhe núú vehe nūū ndeé nduhū jā cúu Pablo, cáhān dē jā sāhá ndeé inī ndá nú. De suni jēhe núú dē vehe nūū ndācá nchivī cándíja. De suni súcuán cáhān Erasto, tēe cúu tesorero ñuū yáhá, de suni súcuán cáhān hermano Cuarto.

<sup>24</sup>De ñúhún inī ni jā maá Jētohō ō Jesucristo ná sāhá yā jā vāha ndá ndóhó. Amén.

#### **Tūhun sándihí jā cáhān jā cúñáhnú ndasí yā**

<sup>25</sup>De mitan de ná cáhān ō jā cúñáhnú ndasí Yāa Dios. Chi maá yā cuu sāhá yā jā cuiñi nihin cā ndá nú jín tūhun jā scácu yā ndóhó jā nācani nī, jín tūhun Jesucristo jā stéhēn ni. Chi súcuán nī stéhēn Yāa Dios tūhun yuhū yā jā ní nchiyuhū ní cání jondē ncháha ca jēcōo ñayiví.

<sup>26</sup>Sochi mitan de ja nī nquenda nijin. Chi jín tutū ī jā ní ntee ndá tēe nī nācani tūhun yā, nī jītē nuu tūhun yuhū yáhá nūū nchivī ndācá nación, tácuā candíja ji de cuetáhvī ji. Chi Yāa Dios jā tēcū ní cání, súcuán nī ndacu yā tiñu.

<sup>27</sup>De ní cání ná cáhān ō jā cúñáhnú ndasí Yāa Dios sīquī tiñu jā ní nsāhá yā jín Jesucristo. Chi mátúhún yā-ni íyó de ndíchí ndasí yā. Súcuán ná cóo. Amén.